

శ్రీ చెన్నకేశవస్వామయం.

శృంగారకరుణాదైన్య రాద్రస ప్రాణాన్యంబై న

మీత్ర విందాపరిణయనాటకము.

ఇది

గుంటూరు జిల్లా పల్నాడు తాలూకా మాచర్ల గ్రామ నివాసుండు

శంగీత సాహిత్యవిద్యా వికారదుండగు

బ్రహ్మశ్రీ సూరపరాజు వేంకటరమణకవిచే

రచియింపబడి

అకెళ్ళ సూర్యనారాయణశాస్త్రిచే

పరిశోధింపబడి,

గొండ్లజిల్లా భువనగిరి తాలూకాలో చేసిన చొట్టెరుపుర దేశపాంథ్యావమత్తేదారు
భారద్వాజసగోత్రోద్భవులైన ప పటవారి యధికారములను పొందిన

మహారాజరాజశ్రీ

తాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహారావుగారికి

కృతి యాయః పడి

ఏ తా రు

మంజుళాణీముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

1911.

ఈనాటకములో వచ్చెడు స్త్రీపురుష పాత్రలు.

స్త్రీపాత్రలు.

- 1 నటి.
- 2 శ్యామస్త్రీ-శృంగారనతి.
- 3 మిత్రవింద-కథానాయిక.
- 4 కీరవాణి-మిత్రవింద చారికత్తె.
- 5 మదనమాల-డిటో.

పురుషపాత్రలు.

- 1 నటుడు.
- 2 విందరాజు (మిత్రవింద) పెద్దన్న.
- 3 విందరాజు-భటుడు.
- 4 విందరాజు-మంత్రి (నర్మసచివుడు)
- 5 దుర్యోధనభటుడు (చండ్రపతాపుడు)
- 6 ఆకాశవాణి (విష్కంభము)
- 7 అశవిందుడు (విందరాజుతమ్ముడు)
- 8 నారదుడు (దేవతామని)
- 9 కృష్ణమూర్తి.
- 10 బలరాముడు (కృష్ణమూర్తి-అన్న)
- 11 సాత్యకి (కృష్ణమూర్తి-తమ్ముడు)
- 12 కృతవర్మ (కృష్ణమూర్తి-న్నేహితుడు)
- 13 దుర్యోధనుడు (రాజరాజు)
- 14 దుశ్శాసనుడు (దుర్యోధనుని తమ్ముడు)
- 15 లక్ష్మణుడు (దుశ్శాసనుని కొడుకు)
- 16 కన్దుడు (దుర్యోధనుని పాణిమిత్రుడు)
- 17 మాళవరాజు
- 18 శోసలరాజు
- 19 కాశీరాజు
- 20 సాల్యరాజు
- 21 కేకయరాజు
- 22 సృంజయరాజు
- 23 కర్ణాటరాజు
- 24 మత్స్యరాజు
- 25 వ్యాసమహర్షి.

వీరు దుర్యోధనపక్షపువారు.

వీరు కృష్ణుని పక్షపువారు.

250-46-232

[Handwritten notes in cursive script]

Co. 1

[illegible]

[Faint, illegible handwritten notes]

8c (1) 2000 6000 10000 15000 20000 25000 30000 35000 40000 45000 50000 55000 60000 65000 70000 75000 80000 85000 90000 95000 100000

[illegible]

SECRET

[illegible][illegible]

(3) విశ్రవించి కలిగిన ప్రతి శృంగారమునకును శాశ్వతముగా నుండు నానందము. కలిగిన ప్రతి పాపమునకును శాశ్వతముగా నుండు నానందము. శాశ్వతముగా నుండు శృంగారము.

(4) మార్కాప్త కయ దివ్యము, విద్యానంద శాస్త్రి వారు రచించినది.
తిరణసంతాపంబులకు శోభితము నగు తిరణ ప్రబంధములు, పండి
తుల సప్రధానము.

చతుర్థాంకము.

- రం (1) మిత్రవిందాస్వయంవరప్రారంభమునకు వింధానువిందులు మంత్రియోచించుట. గర్గమునిసమాగమము. గర్గమునివింధానువిందులతో సంభాషించుట, ఇదిహాస్య రసప్రధానము.
- (2) మిత్రవింద కృష్ణునిగూర్చి పరితాపించుట ద్వైత్యరసము. మదనమాల కీరవాణి యను చెలికత్తెలకు మిత్రవిందకు సంవాదము - శృంగారరసము. మిత్రవిందతనపటంబుతో కీరవాణియను చెలికత్తెకు కృష్ణమూర్తిదగ్గరకు పంపుట.
- (3) శ్రీకృష్ణునికోర్పు. శ్రీకృష్ణునకుమంత్రికి సంవాదము. శ్రీకృష్ణుండు మంత్రితో తనకు దక్షిణవాడు భుజనోత్సవములయందుండెనని చెప్పుట. ధానికి మంత్రినదు తరంబిచ్చుట, హాస్యరసము.
- 4 కృష్ణునికడకు కీరవాణియను మిత్రవిందదాసి ప్రవేశించుట. కీరవాణికిని కృష్ణునకును సంభాషణము. కీరవాణి మిత్రవిందపటంబు కృష్ణునకుచూపించి మిత్రవిందసోయగంబు మిక్కిలిచెప్పుటశృంగారరసము. కృష్ణుండుసంతోషించి స్వయంవరముకువచ్చెదనని కీరవాణితోచెప్పుట, కరుణారస ప్రాధాన్యము.

పంచమాంకము.

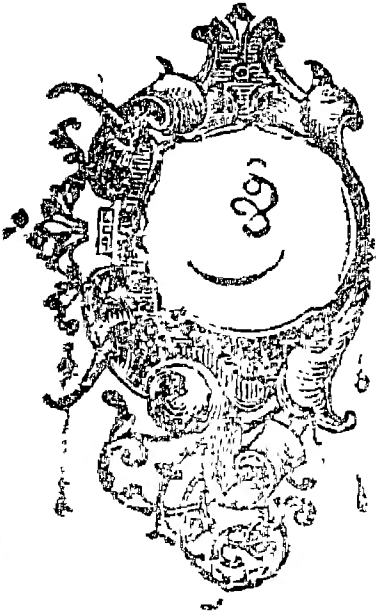
- రం (1) శ్రీకృష్ణుని పటంబుతో కీరవాణి మిత్రవిందకడకువచ్చి పటంబుచూపుట. పటంబుజూచి మిత్రవింద కృష్ణుని వర్ణించుట.
- (2) ఆనందీనగరము. కృష్ణసాత్యకి దుర్యోధన ప్రభృతిరాజులు గొప్ప అడ్డాలమేడ మిత్రవిందను శృంగరించి చెలులుసభామధ్యంబుననిల్పుట. ఆనందయంబునందు కృష్ణమూర్తి మోహంబునోంది మిత్రవిందనువర్ణించుట శృంగారరసము. మిత్రవింద సఖులనుచూచి సభాసదులనానుంబులు చెప్పమని చెలులనడుగుట. చెలికత్తెలు దుర్యోధన కృష్ణ ప్రభృతినృపశేఖరుల జేరువేరుచూపించుట. దుశ్శాసనపుత్రుండగు లక్ష్మణ కుమారుండు మిత్రవిందనుపట్టజోవుట. మిత్రవిందలక్ష్మణ కుమారుల సంవాదము. మిత్రవిందలక్ష్మణుని శ్రవణీకరించిమాట్లాడుటరౌద్రద్వైత్యరసములు. ఆనందయంబున లక్ష్మణానువింద దుశ్శాసనకృపవర్మ కర్ణ సాత్యకి ప్రముఖులకు యాద్యంబుజరుగుట మహారౌద్రరసము. వ్యాసమున్నొప్పజేరము. వ్యాసుండు కృష్ణమూర్తిని వర్ణించి మిత్రవిందకు కృష్ణుండేవరుడగునని అందరికిచెప్పుట, శాంతరసము. మిత్రవిందకృష్ణునివరించి పుష్పమలకంతమునందు జేరుట శృంగారరసము.
- (3) మిత్రవిందావివాహము. వింధానువిందులు కృష్ణునివేడి యనేక కట్నంబులతో మిత్రవిందాసహితముగ సాగదోలుట.

శ్రీచెన్నకేశవసహాయము.

మిత్రవిందా పరిణయనాటకము.

నాంది.

రాజధరణీతనూజముఖరారజీవంబుస్వాస్వాజ్ఞుని
జేర నృంకగోసంగ నేత్రరవినిర్జ్వలైన్మెప్పగా జాపి త
న్నాన్రినంజిలజేసి కూరిమెదజెందజ్జేయు చోలేడు నీ
తారామప్రభుఁడేలుగావుత మహారద్యత్కిరి
మమ్మొప్పుడుకా.

నీతాస్తవము.

చ. నుతగుణపూత హేమమణీనూతనకూపసమీత సర్వస
మ్మతమతభూత దుర్భవసరమాజవయోనిధిపోత స్వర్గపదా
శ్రితజనమాత నిర్జితవిరశిష్టబలిష్టకిరాత యిందిరా
ప్రతినిధిజాత నీత సుకృతవన్నునుబోవుత నెల్లభంగులకా. 2

నాద్యంతంబున సూత్రధారుండు రంగస్థలంబుజొచ్చి పు)

ష్టాంజలియొనర్చి నవ్వుమొగంబుతో

సూ—నీ, పరమవిద్యాపరంపర బృహస్పతి బోలి,

కరము మించెడు భూమిఖిలరులార!

వృధుతరశౌర్య సంపద నజాని గేలి,

వసుధ నేలేడి రాజవయ్యలార!

యతులిత భూరి భారగృత గుచేలుని మించి,

పాలుపు గాంచెడు వైశ్యపుత్రులార!

భూరిధాన్యవిభాతి రగారీశ్వరునిసల్పి,

ప్రీతి దేలెడు పాదరజాతులార!

గీ. లేవ మీఱంగ నేను పండ్డితుడ కాను

కవిని గాన లసద్దానరఘునుడగాను

కాకపోయిన నొక నాటకంబు నాడ

బూనినాడను కరుణించిరబోవుమయ్య.

3

(అనియంతకంతకు చెందంబునానందంబు చిందులుతొక్కె)

ఎందుకుసందియంబు? నేనాడదొటకొన్న నాటకంబువిఘ్నంబుగాకుం
డునటుల రక్షించుగలవాడా చొల్లెరుస్తాధాగ్రసంచారుడగు సీతా
రామచంద్రుడే కలం దొక్కమాట వేడుకొనియెద 'నని'

1. బేహగ్—ఆదితాళము.

వందనమిహశౌరి హరి హరి మందరధరధారి!

నతజనచందనశంకరవందనమామక బృందాధ్వవిహారి! వం||

నవతులసీమాలా! గోకుల! భవనహేమచేలా!

గాధిజనవనావన సత్కవిజీవనదుర్భవహారిధికోలా|| వం||

సారసదళనేత్రావార్షిక నీరదనిభగాత్ర పాలితా!

నారదశారద నీదరపాండురభూరియ శశ్చిత్ర! వం||

స్థాయుద్గుణరంహతాడేపలి లక్ష్మీనృసింహవా!

రాయార్చితచొల్లెరుపురీనిలయా యతరఘుసింహ! వం||

(అని కొంతనేపూరకుండి ప్రతిశీరవంకజూచి శిరఃకింపం బొన
వర్చి బిగ్గరగా ఓసి! ప్రియసీ! నీయొడలసింగారంబు కడచేసికొని
వడివడిగా నియ్యెడకురమ్ము, వచ్చుచో తేనెలూరుగానంబుతో వీన
యానునిబాడుకొమ్ము విడిచిగానసాహిత్య విద్యాకౌశలంబు చెపు
లారవినియెద.

నటి— 'మంతనంబున సంతసింపుచు హసన్ముఖయై'

2. శుద్ధకాంభోజి—రూపకం.

రాధికాలోలా! సురనాథపాలచేలజితకర్పర||

రా||

మోదంబుననినునమ్మితిరా! దయ! లేదనాపై నందకుమారా!

యరి! సాధనమధుసూదనశేనీదరిజేరితినీ మృదుపాదంబులు నాయా
దలకాదనకనుమోపరహరి|| రా||

నీజేదారవనినమ్మితిశౌరి! గౌరి! వరపూజితమురవైరి! సద్యా
వముతోనన్వీడక బ్రోవుముకమలా వరశరధి! వలయితనదనాకవిజీ
వన నతపావనహరి|| రా||

దాసజనుల బ్రోచెదవటనీవునే! దోసిలిడిలియది కన్గొనలేవు,
వన! వాసంబున నపకారముచేసిన కాకాసురువైరోసంబున నిశితా
ప్రములేసిపిదప రక్షించిన|| రా||

వాసిగధరచొల్లెరుపురమున! నీవాసముగదజూడగ సతతము
న! లక్ష్మీసఖితాడేపల్లి లక్ష్మీనరసింహాభి ధరాద్భాసుర హృత్పద్మ
స్థితకేసరీబలభూసురహిత|| రాధి||

పరివర్జితమన్మనోగతిభేదా! నాథా! భవత్పదంబులకు నమ
స్కరించుచున్నదాన.

సూ—పరివర్జితచే—నటీ! నటీ! చిరంజీవివై వర్ధిల్లుమ. (అనియేమో

యాలోచించి) కాంతా! యీవచ్చినమహాజనపుంగవులిచ్చలోమె

చ్చునట్లుకొంతహిందూస్తానితో భాషింపుము,

నటి—చిత్తమాలాగేమూట్లాడెద

3. హిందూస్తాని—టప్పాజుల్య

అప్పేకిస్వాస్తేము ఘోతలబ్ కియ్యాహా! హాజరీమజ్జస్కేది
ల్కిఅరజుకహా|| అప్పే|| బందానవాజ్ యిస్గరీబ్కిమారుజాసునో-
వుందాతరీకామేరాగానాసున్నేహైవునో|| అప్పే|| ఆజ్ యేక్ నాటక్కు
లియ్యేఅప్పేయార్జాద్ హై! తేజుసెఫేల్కేకమన్తామేరేదిల్పేహై|| హాగ్
వఖ్తులక్మీనారసింహ రాయనాంసఖి పర్వర్దిగార్చొల్లేటి సీతాపతిదే
గాసుఖీ, అప్పే||

అజీఖావిన్ ఆఫ్మేరెలియ్యో యాదుపర్మాయతగ్ పిడిల్ హా
క్కునీ వీణాగానవివోద్యేముయ్యెమన్నాఅనందుపాయిధి అయిసేహాలత్
మేఅప్పేహుకుంతామీల్కర్నాపడా అయిందాక్యా యిర్నాదుయిన్

జగేష్వర్ బెంచి కుర్చి వరసీచర్ రోష్నీ మా జూద్ బై । క్యావ
 ఝూఅహాలెమజ్జీ సీతప్రిఫాపురీ కెంకర్ హు వాహై మాఁకర్నా చ
 హతీహుం (అనువాక్యంబులుకర్ణా నందంబులు సేయబిగ్గరగా.)

సూ—కప్పురగంధి నిప్పు డొప్పుగాపలి కెడు పలుకులకు నాడెందబౌ
 నందంబొందియున్నయది. మనమీరాత్రియొక్కయవూర్వనాట
 కంబు ప్రదర్శించెదమని యీచుహాజనపుంగవు లటుదెంచి యు
 న్నవారలు. వారిలకంపుసొంపుకన్నింపసేయి తెరంగునీసొమ్మ ని న
 మ్మియున్నవాడ కొమ్మా ! బంగరుబొమ్మా !

ఉ. ఇయ్యడ సత్కవీశ్వరు లఃహీన యశస్కురులైన పండితు
 త్నైయ్యమలర్చ్య గాయకులశేకులు వచ్చిరి పేశతోక్తులు
 న్దియ్యని మాటలున్మిగులరతేటగు నర్థముగల్గు నాటకం 4
 చియ్యెడ లన్బద్ధరసమరహేయగతి న్వేస సేయి సుందరీ !

బోటి ! నేటితేయి నాడిననాటకమే పూటపూట నొటులేక
 చూచుటకీ యెల్లర యల్లంబులు పల్లవించునట్లు సేయుము. నీజాణ
 తనంబును నీయొద్ద విద్దెగరచినవారల బుద్ధికౌశలంబులే గనుంగొని
 యెద.

నటి—పండితకుమారా మీరాజ్ఞాపించిన నాటకంబెయ్యెడియో తెలి
 యదయ్య తెలిపినదియే ప్రదర్శింపించెద.

సూ—(అనిన గొంతసేపూరకుండి ప్రకాశముగా)

సీ. శ్రీమద్భువనగిరిశ్రీమన్ధనూతన
 లేఖకాపురము చోరల్లేరు పురము
 శబ్దశాస్త్రాదిశాస్త్రజ్ఞాన విద్యత్కు
 మారభాసురము చోరల్లేరు పురము
 లాలిత నవరసాలంకార విత్కవి
 వారబంధురము చోరల్లేరు పురము
 నిత్యసంగీత సాహిత్య విద్యారంభ
 కారణ దరము చోరల్లేరు పురము

గీ. యిట్టిపురమున కాపురంబులరు వారు
యెలమివై దిక లొకికరమెఱుగు వారు
యమిత ధనధాన్య సంపదరసలరు వారు
పరువుకలవారు శీతాడేవల్లివారు.

5

శా. ఆతాడేవలి వంశవార్ధి శశియైరమానంద సంధాయయై
ఖ్యాతినైందెను వెంకటాచలము విరద్య నైండవ బ్రహ్మయై
పాతివ్రత్యమునం ధరుంధతి యనరన్బాటిల్లు బౌవమ్మతో
జేతోజాతుని కేళిగూడి గనియైరజ్జెన్నొప్ప దాసాహ్వయమ్. 6

సీ. ఆమంత్రిశేఖ రుంకడలరి వ్రాసిన వ్రాత
లాణి ముత్యంబులురగ్గేణి సేయు
ఆమమాత్యోత్తముంకడలతి బన్నినయుక్తి
యాయుగంధరు నెనరసలతపెట్టు
అప్రధానాగణేయధికార మొసరించు
నేరుపిందునినై నరదూరముంచు
ఆ నియోగియొనర్చురదీనపోషణలెల్ల
శ్రీవిష్ణుకై ననురచిత మొసగు

గీ. నాయనయొనర్చు స్నాన సంకర్షాది విధులు
బ్రహ్మకై నను మదిదృష్టిపఱపు చుండు
నానుగుణశాలి యెఱుగువిద్యాబలంబు
దేవతాచార్య నయిననురధిక్కరించు.

7

సీ. ఎలమి విపులకన్నరమింటిలో బెట్టినా
నెల్లకై న నాకలిరకలుగ బోదు
పూని వేడుకతోడరదానం బొసంగెనా
యెవ్వరి యానించురేటి దాక
యిచ్చెద ననుచువ్రాకుచ్చెనా నదిశిలా
క్షర శాసనంబయిజరుగు చుండు

కానిమ్మనుచు శిరఃశంకంపంబు చేసినా
నదిమనో భల్లమై మెదలు చుండు

గీ. కన్ను లొగి విప్పి చూచెనాశకిన శత్రు
జాలమయినను బింకముల్లారి యుండు
రట్టి దాసయ్య మంత్రికీరడైన వార
లీయుగంబున గలరె మరహీస్థలమునః

8

కా. తీయనాని ముదంబు నన్జనులు మరఃఖేదారు వా దేశ పాం
ద్యాయంచు న్గులకర్ణియంచును పెసకన్వర్దో మొకద్దంబిటం
చాయావేళల నెన్నుచుండగ హితంబై దోపనుద్యోగమం 9
దేయాక్షేపణ జెందనీక మెలగెన్నెచ్చైన సత్యంబునన్.

ఉ. తండ్రి తరంబుకంటె ఘనరఘాత్మికుడై ఘనకీర్తి దిక్కుల
నీండ్రిలవైరి భంజన రశతీందన కెవ్వరు నీడులేకపె
క్కండ ధరా సురోత్తములకాంచన రాప్యముఖాదిదానము
ల్గుండ్రిలకిచ్చి బోచె రతికోవిదు డాయన నెన్నశక్యమే. 10

క. పమ్మతితోడుతమహాల
త్కమ్మ పధూమణిని సత్యశౌచస్థితిధా
మమ్మయితగువేంకటల
త్కమ్మాదులబెండ్లియాడెనతిసుందరులన్.

11

ఉ. ఆమహ లక్ష్మమాంబ పతిరయం దతిభక్తి జెలంగ నీతము
నాముని గొల్పురీతి నికరంబలరార పతిన్భజించుచు
నొమలగాత్రియై యుపతికోటి నుతింప జరించెసద్గుణ
స్థోమము శౌచశీలములు సౌంపు నిలుంపులు చూచిమెచ్చగన్. 12.

సీ. ఆత్యంత పతిభక్తిరననసూయ యనవచ్చు
శుచినరుంధతి కీడుకజాన్ప వచ్చు
వితతక్షమకు చంద్రమతియని యనవచ్చు
చెల్వమందున రతిజెప్పవచ్చు

చిరధనంబునను లక్ష్మికి సొటియనవచ్చు
భోగమందున శచిరబొల్పవచ్చు
వాక్సొచ్చు పృత్తినివాణియనగ వచ్చు
గురుకాంతి గౌరితోరగూర్చవచ్చు

గీ. ననగ షడ్గుణ యుక్తయైరయతిధి జనుల
కన్నపానాదు లొసగుచునలరు చుండు
కుంతలాకార రోలంబరగుణ కదంబ
లాలితనితంబ శ్రీమహారత్న మాంబ.

13

క. కరకీర్తియాసభిమణి
గరమరుదుగ గూడికాంచెకఠినారిచమూ
నరసింహునివరలక్ష్మీ
నరసింహారాయు నుకవిరసాయక గేయుక.

14

శా. ఆ లక్ష్మి నరసింహారాయు డొగి పొరల్బంబందె చొషట్టివి
ద్యాలంబుండయి తండ్రిసేయబడు కార్యంబు ల్వెసన్దీర్చగా
నీలాజాలముగా కఛే హరులకురనిత్యంబు రాజోవుచు
జ్ఞాలెమ్మేచ్చ నృపాలసర్వభల భాస్వదీర్తి మాట్లాడగక.

15

సీ. పాలువుగానే మంత్రిభోజన సమయంబు
విప్ర సంకీర్ణమైవెలయు చుండు
సరవితోనే గుణశాలి సద్దామంబు
బంధు సంకీర్ణమైబరగు చుండు
వేడ్కతోనే ధర్మవిధుని పర్యంకంబు
పుత్ర సంకీర్ణమైపొల్పు చుండు
వరుసతోనే ధైర్యవంతుని సద్భుద్ధి
ధర్మ సంకీర్ణమైదనరు చుండు

గీ. నెలమి నేమేటి ధనశాలలలి జెలంగ
ద్రవ్యసంకీర్ణమై మహాత్మక మించు

వఱగ నెవని హజారంబువగలు తేయు
శూరసంకీర్ణమై జనస్తుతుల గాంచు.

16

సీ. తనకరపాలినయ్యన ప్రకాశముజేసి
విబుధులకోరికలైవ్వొక్కదీర్చ
తనరాజ ధర్మముత్కలిక నిరూపించి
పరజితరాజిరీభయము సూప
తనశీతలస్వభావని యతివైకొని
పాంధసందోహంబువఱగ బెంప
తనపుష్కర విహారధారాశపద్ధతి
చూపరపిండుకురచోద్యమొసగ

గీ. తనదుచెల్వంబు గుడుపత్నిదవిలిమెచ్చ
తనభవమునకు జనకుడించెనసిబొంగ
రమ్యగతిలక్ష్మి నరసింహారాయచంద్రు
డలరెసత్కవి నికరశమయ్యారె యనగ.

17

మ. హరిభోగంబు ధనుంజయప్రభయు ధర్మానూన సత్యంబు ధు
ర్భరనై టుత్యతి ధైర్యమున్వరుణ శుంభతౌర్య మాయంజనీ
పరపోద్యద్భల మున్గుబేరధనమున్భర్తాభ సద్భూతియు
న్ధరలక్ష్మి నరసింహరాయుడు గొనెన్దత్తత్కృపా పాత్రుడై.

సీ. తనతుపాకి గభిల్లను మోతవైరిక
ర్ణద్వారములు బధిరంబుజొన్న
తనదానధారావితానంబువంకలై
బఱగికొల్పడగాకరబాటుచుండ
తనయుక్తివ్రాతకెంతయునర్థమొగిచేసి
కొనలేకభూపాలులెనసి యడుగ
తనధైర్యమహిమకుమొన యివ్వకనుభాను
లొగిలడాయి తొలంగియూరకుండ

గీ. తనముఖాబ్జము గనుగొన్నఁ జెనటు లయిన
మంచిమాటల మించిమన్నించిపోవ
క్షితినిచొల్లటి నుండులక్ష్మీనృసింహ
రాయనకు సొటియే మంత్రరాజియెల్ల.

19

ఉ. లాలితమూర్తి తాడేవలిరలక్ష్మీనృసింహ నియోగికిర్తి గో
పాలికామపాలికి కరపాలికిపాండుర వర్ణచంద్రికా
పాలికిసర్వభాతి మృగరపాలికి వార్నిధిపాలికండ భా
పాలికిసీరపాలి కవిరసాలికి తారుచులిచ్చు నిత్యమున్.

20

ఉ. ఆతడు బీరకాయల మరహాన్యయ సంభవుడంతమంత్రికిన్
కూతురికుండిన ప్రభునికూతురిగట్టులతేని కూర్మియా
కూతురిబోలినట్టు సుమరతోమలియై తగుశ్యామలాంబికా
శీతకరాస్య బెండ్లియయెరళిపతిమాసతి పెండ్లియాక్రియన్

21

క. శారద్ధరెలమిగాంచిరి
కోరికలలరార ముద్దుకొడుకొక్కరుని
న్మారాకారునిసుజనా
ధారునిమృత్యుంజయాభిరధానునిగరిమన్

22

సీ. కల్వలచెలికానిరగాంచుసంద్రముమాడ్కి
సరిజయింతుని గన్నరశచి తేజగున
నలకూబరునిగన్నరయలకాధి పతిరీతి
లలినిమారునిగన్నరలక్ష్మీ తేవ
శరజన్ముగాంచినరశంకరుచందాన
గజముఖుగాంచినరశారిభాతి
కరమొప్ప కృష్ణునిరగాంచు నందుని పోల్కి
నమరేశ్వరునిగన్నరయదిలిలీల

గీ. యాంజనేయుని గాంచినరయనిలునివలె
సరవి రఘురాముగన్న కారసల్య గతిని

పేర్కి నర చేతులలో నుంచిరపెంచుకొనుచు
మురయెడు చుండిరి యా వధూరవకులువేడ్క.

23

క. పతి చిత్తమరసి మెదలుచు
పతియే దైవంబటంచురపతిగతియంచు
స్వతియే భూషణమనుచును
నతివేడుక నుండు శ్యామరలాంబ పతికడకా.

24

క. మృశ్యుంజయరాయుం డౌ
న్నత్యముగా చదువుకొనుచునార్యశ్రేణి
న్నిత్యంబుగొల్పి వారల
సత్యాశీర్వచన లబ్ధిజరియించు ధరకా.

25

క. ప్రేమించిన యాచార్యుం
డై మది కిమృతంబు చూపియలరన్ము లశ్రీ
రామహృదయము రెండవ
రామహృదయ బటంచురహిచెప్పదగుకా.

26

ఎవంవిధగుణగణ భూషణుండై తాడేవల్లి లక్ష్మీనరసింహరాయాగ్రే
సరుండొక్కనాడు.

సీ. ఆకిళ్ళ సూర్యనారాయణ శాస్త్రిశా
స్త్రిప్రసంగములుజరుపుచుండ
జ్ఞాతులె శ్రీరామఘోషుడును లక్ష్మీనా
రాయణు లిద్దరురహి జెలంగ
శ్యామకుండై కీర్తిరసలరిన వీరకా
యలరామారావు నేర్పులు ఘటింప
వేడ్కన్యాయమతుఖాసురవేంకటరాయుండు
మనసిచ్చి కూమిమాటలాడ,

గీ. రమ్యవతంగి నరసింహారావు కూర్మి
దొరయతాల్లేప్రసంగములరుపుచుండ

శ్వశరుడౌ వెల్వడమువంశజన్ముడగుచు
దనరు తిర్కలరాయుడు త్కలికనుండ.

27

చ. విలసిత గొల్లపూడి కులశేఖరత్నము మేనమామయు
న్వలనుగ బొంగులూరు వరశంశ్యుడు వెంకటరాజయాహ్వాయుం
డెలమి తదీయపాత్రుడయిర హిచ్చిన వితలరావు మిత్రులై
పొలచియు సత్ప్రసంగములరప్రొద్దులు పుచ్చుచునుండ వేడుకకా.

క. వారక గంగాధర శ్రీ
నారాయణ రాధ్యకీబురనర్మోక్తులచే
సారెకు స్వప్యవహారము
శ్రీరమ్యత దెల్పకూర్కి చిందులు తొక్కెకా.

29

చ. సరసంబా కవితాచమత్కృతులమనోస్వాంతంబు రంజిల్ల నుం
దరసంధాను కవీశ్వరుండు నయి చెంత న్నజ్జను లేరభా
స్వరత న్నెల్మలపూర్ణచాసియును కృతస్తయ్యాజినామంబిల
న్బరగన్నాయుబు సత్ప్రసంగములు శుంభత్ప్రీతితో నేయగకా.

క. వలనుగ రాజాశ్రితుడై
తేల దేవులవల్లివంశకదీపకు డై వ
ర్ధిలు రామకృష్ణయాఖ్యుం
డలరుచు మనమరసి మాటకలాడుచు నుండెకా.

31

సీ. భాసుర దురుసుగానన్పల్లిశ్రీమదశంత,
రామయ్యగారు నిరర్మలతనుండ
రహిరామడుగు శివరరామయ్య సంతోష,
భరితుడై యొక పక్కరపరిధవిల్ల
కొమరొప్పగను పరాంకకుశము శేషాచార్య,
వర్మడంచద్దతిరవలను మీట
కామించి నెల్లుట్లరరామసింగతి మైత్రి
నెరవుచు సద్గోష్ఠినియతి నుండ

గీ. మున్ను వంశోద్భవుండయిరబుధుల జూచి
సంతసించెదు శ్రీమద నంతరెడ్డి
భూరిగుణుడై జెలంగెడిరసారబుడ్డ
రత్నరెడ్డియు సంతోషరాశిదేల.

32

కం. అగణితమగు సంపదచే
దగు రామిడి నరసిరెడ్డిదర్పద్ధతుడై
మిగులు కిషకాశింగును సొం
పుగ మాటల నాడుకొనుచుపూర్ణత నుండకొ.

33

క. లలినొప్పెడి లక్ష్మణశిం
గలకాచము చంద్రయాఖ్యులతి వేడుకతో
వలనుగ తమతమ కార్యము
లలరుచు చెప్పుచును నుండరనాశ్చర్యముగకొ.

34

క. నెయ్యమున పాక వద్దతి
సయ్యన నలభీమ నృపులరచక్కగ సరి రా
నియ్యని పిల్లల మరి కో
టయ్యయు తనుగొల్చి మాటరలాడుచు నుండకొ.

35

సీ. వసుధ తాడేపలిరవరరాజయాభ్యుప్ర
ధాని యెవ్వని తండ్రితండ్రి తండ్రి
ధరకవి పద్మభారస్కర వేంకటాచల
ధార్మికుండే మంత్రితండ్రి తండ్రి
నిస్తుల కీర్తి ప్రశస్తుడై చెల్వొందు
దాసయ్య పంతులేరధన్యు తండ్రి
రమ్యమృత్యుంజయరాట్కిశోర్కాగణి
కేయ మాత్యోత్తముండలమి తండ్రి

గీ. యట్టి లక్ష్మీనృసింహారాయాగగణ్యు
డాప్తబంధు ప్రముఖుల నెరయ్యమునగూడి

యొక్కనాడు కుతూహలంబుప్పటిల్ల
యొక్కనాటక మొకటిరసేయుమనికోర.

36

ఇవిధంబున వజ్రవైధూర్య గోమేధికేంద్ర నీలమరకత మాణి
క్య ప్రభృతి రత్న స్థగిత దేహలీ కవాటస్తంభ సంభృతంబై, నానా
విధచిత్రపుత్రికావిలసితంబై, ఇంద్రుని వై జయంతంబు నిరస్కరిం
చుసభామంటపంబున ననేక విద్వత్కవిపాఠక నటవిటగాయక దా
సదాసీ వీరభటసంయుతుండై పేరోలగంబుండి యొక్కనాడు.

శా. మాచోల్లేరు రఘుప్రవీరు కృత్యైమాధుర్య వాఙ్మాలమై
శ్రీచెన్నొందెడి యుక్తయుక్తి యుతమైశృంగార శయ్యాధ్యమై
రాచల్మేచ్చెడి యొక్కనాటకము తోరరంబొప్పగా చెప్పుమా
నీచాతుర్యము దోపసత్కవివరారనేదంచు వాక్రుచ్చినక 37

సంతసించి తదీయ బహూకృత తాంబూల జాంబూనదాం
బరాభరణా దికంబులు గ్రహించి

గీ. మిత్రవిందా సరోరుహాప్రతనేత్ర
పరిణయము నాటకంబుగాప్రచురపరిచె
ధరణిసూరప రాద్వేంకటరమణకవి
యిదియే నేడుప్రదర్శింపుమబ్జవదన.

38

అనిన దరహాసిత వదనారవిందయై చేతులు జోడించి

నటీ—నిజమునిజము! సరస కవితా చమత్కృతిచే పరిధవిల్లుచున్న
యీనాటకంబుండ నదియేదియో సెలవివ్వమనిమిమ్ము కోరడము
నాకెంత బుద్ధిమాంద్యంబుచూపట్టె, నిది ప్రథమ తప్పితంబుగా
నెంచి క్షమాపణయొసర్ప కోరుచున్నదాన.

నూ—మంచిది నీవీసంశయం బుంచుకొనక నాటక ప్రదర్శనమునకు
ముందు శరదాగమంబు వర్ణించు మేదినీ పాఠ్యధర్మంబు కనుగొని
యెద.

నటీ—చిత్తమాలాగేవర్ణించెద.

సీ. షలినంబులేని నిర్మల వ స్త్రమనమబ్బు
 పోయిమిన్నెప్పుడు పొల్చుమీరు
 గాలివై వై సోక మానిఖస్థలిబాసి
 మనజాలమేకాల ముననడంగు
 తెల్లని మేల్కట్ల దివురుము తైములన
 నాకసంబున జుక్కలమరునెపుడు
 నిర్మలచంద్రికానిచయంబుతో చంద్రు
 దేదినంబులలోన నింపుచూపు

గీ. హలికులచే లవిత్రంబు బోలిజూచి
 సరవిభయమొంది కలమాది సస్యపంజీ
 మించిమొక్కెడు గతితలల్వంచు నెన్న
 దట్టిశరదర్తువును నెన్న నానెనాడు.

39

హిందుస్థాని—ఏకతాళము.

శరదర్తువర్ణన సేయగ దరమానే సుందరరూపక।
 యోసురలకునైనభూ సురులకునైన॥ శర॥
 కరముమీర పండువెన్నెలగాయుచుండుదిక్కుల।
 మురువుదోప మగలునాండ ముద్దుగొందురు చెక్కుల॥ శర॥
 నిర్మలంబాజలములతో నిండియుండుకొలుకులు।
 పేర్మితోడబిల్కుచుండు వెక్కుమార్లు చిల్కలు॥ శర॥
 చేరదీసితాడేవలి లక్ష్మీనృసింహ్వారాయని।
 కోరికలుదీరుచు చొల్లేరు హరివాహ్వాయను॥ శర॥

అహ! ధరాతలంబునంగల ప్రతిగ్రామపట్టణ జనపదంబుల
 స్తాపురంబులుసేయ వారలసేద్యంబులచే పుట్టిజెరిగి దట్టమయినకల
 మాది సస్యసంఘమంజరీ పుంజంబుల దమతమ పుత్రమిత్ర కళత్రం
 బులతో పాసిమీట డాసిచంచువులతోద్రుంచి, మెసవిపసగల మేనుల
 కో, నాపాలంబుల గాపాడెంచి మంచలవైనున్న పన్నెలాడులపె

దవులు దొండపండులవలెదోష నాపరాని సంతోషంబుల కఱిక్కున
 స్మరిచినవార లుల్కినడి యదలించిన బెడరి సమీపన్ధ భూరుహోగ్రం
 బులపై చేరి పలుకుచున్న చిలుకలచే ప్రకాశించునదియు, నిండానిండి
 యుండుకాండంబు లంతకంత కంతరాయంబై పోవబోవ కప్పురంపు
 టరుగుల మగరాలగోడలమేడలకు గట్టినమెట్టులవలె దట్టముగాకన్న
 ట్టుపైకత ప్రదేశంబులచేదీపించు నదీనదంబులచే నొప్పినదియు గొ
 వ్వుగొప్పయడవుల బడలికలేక తపంబులొనర్చు జటిశేఖరుల కప్పుర
 గంధు లప్పుడప్పుడుతప్పుక వినోదసంజాయమానమానసంబుల తమ
 తమ కలశంబుల నిలిచియున్న సలిలంబులచేపెంచ పెద్దపెరగి బొద్దు
 లుకనుపించురసాల నారికేళాది ధరాజసంతానంబులచే వింతలుగ
 స్పించునదియు, తరణికిరణ ప్రసారణంబునకును పాతసంచారంబున
 కును చోటివ్వక వాటమయిన లతావత్ర పుష్పగుచ్ఛంబుల నల్లుకొని
 వెల్లివిరిసిన మల్లికాదిత్యాజరాజంబుచే రాజిల్లువనంబులచే రంజిల్లున
 దియు, యిందీవకకల్వార వుండరీకప్రభృతి నీరజంబుల నూరుచున్నమ
 కరందంబుల పొట్టలనిండారకుట్టులపుట్టత్రాగి సోలిసొక్కుచు నెక్క
 డచూచినంచానయై యుమ్మయుమ్ము న నోమ్మోయుతుమ్మెద మొత్తమ్ము
 లచే యమ్మెగుల్కుచున్నదియునగు శరత్కాలంబును నాశక్తికొలిది
 వర్ణించితి, నికమీదనేనేమివనులొనరింపవలయునో తెలియచెప్పవల
 యుమహాత్మా !

నూ—బాలా! సుగుణాలవాల ! ఇప్పుడునీచేవర్ణింపబడిన శరదరుతు
 ప్రభావంబీయందరి డెందంబులానందింపజేసి నట్టు వీరినెమ్మాము
 లపై మెలియుచున్న చిరునగవులేనూచించుచున్న యవీనాటకప్రద
 ర్శనంబున కిప్పటికేకాలాతిక్రమణ దోషంబాపాదించియున్న య
 దిగాన నీవీంకజని యేయేకాలంబున కేయేవేషదారుల నాయుత్త
 వరుషవలయునో నాయాకాలంబుల కాయావేషదారుల సిద్ధపర
 చుము.

‘అనిన నటినిష్కృ మించును’

(రంగము-అపంతినగరము విందధరాధవునికోర్టు)

(వరాక్) — ఉద్రగ స్వభుజబలనిర్లక్ష్యకృత సకల రాజాధి
రాజప్రతాపసమంచిత కలాపస్వకులదీప బహువరాక్ అక్షీణకటా
క్షువీక్షణ ప్రమోదిత నిజదేశ స్తనానావిధమనుష్యవిశాస సమస్తను
గుణగణనిధాన యాచక సందోహ పరితృప్యమాణదాన బహు వ
రాక్ రూపవతీ హృదయారవింద మకరందబిందు సందోహ పాన
మదవదిందిదిరా యమానసవంచసాయక విలాసనుందర మందహా
సబహువరాక్.

రా — (కోరమీసంబు వడి వేయుచు) నర్మ సచివా! మంత్రిసత్తమా!
మం — చిత్తము రాజోత్తమ

తోడి సంవాదము.

రా — సచివ రాష్ట్రమునకుశుభము! తెల్పుమునాకు! రుచిజనించుకొ!
వచనములను దెల్పుము॥ సచి॥

మం — శుభము దేకేమునకున్యవతి! కవిరాజగతి! యభయలగుచుజను
లలరుచుండురెపుడు॥ శుభ॥

రా — కుజనులెవరయినపురినుండురా! మనమాటవిందురా! ద్విజాలదే
వపూజజెలగునెనిజముగ॥ సచి॥

మం — స్వకులధర్మములెవరుజాయక! నున్నారవేడుక ప్రకటితగతి
సంవదలదగియుండిరి॥ శు॥

రా — పరన్యపభటభయములేదుగా! యుపకీర్తిరాదుగా! తరుణులుభ
ర్తలు సరసలనుండురె॥ సచి॥

మం — దేనజూచిననాకుకొరత! దోచదుమదిలో! మానవేశయనుమా
నముమానుము॥ శుభ॥

రా — కవులెవరైనజూడవచ్చిరే! ననుకీర్తించిరే! తవిలికొత్త వింత
లుకనుగొంటిరె॥ స॥

మం — ధరణిచొల్లెరు పురినిలచి! లక్ష్మీనరశింహ! వరదుడైనహరి
సిరులొసగునువడి॥ శు॥

రాజన్యశేఖరా ! స్వరాష్ట్రంబునకు పరరాష్ట్ర భయంబించు కయమున జొరనీక పూర్వోర్వీనాయకులగు గయాంబరీష ప్రముఖులరీతి రక్షించుచున్నవాడవు, భవత్స్రతాపం బెంతని వర్ణింతు, శాంతగుణాలంకృతచిత్త!

రా—శహబాసు ! మంత్రీసత్తమా ! నీవంటి నర్మనచివుండుండు టచేగదా నాపంటిధరావరుని పరాక్రమంబు ప్రకాశించుట.
మం—ధరానాధ యికమీద మనమీమికార్యంబు లొనరించవలయు నో యోచించుడు.

రా—ప్రస్తుతమపసరమయిన వ్యవహారంబు లున్నట్లునీచెప్పెడు నదు తరంబులవలన కనుపించవు, మన నగరంబున కాపురంబున్న వారాంగనలలో రూపయాతన కళాగంభీర్యముచేసెప్పి భరతగానవిద్యా కౌశలంబుల మెప్పించగల నుక్కదాని న్రప్పించి ప్రొద్దుపుచ్చుము.

మం—చిత్తమాలాగే రావించెద

(వారాంగనప్రవేశించి అలికస్థలివిస్మయహస్తీ యుగళయై)

వా—ఉ. దండమురాజచంద్రజనరతానుతసద్గుణసాంద్రవైరివే
దండమదన్ను సింహవనిః తాజనకామ్యదరంహఘారికో
దండధరావతంసవరీదండితసత్కులపాంసబ్రోవుమో
పండితమిత్రపండితవిఃపాలకపత్రసుధాప్రభాషణా. 40

ధరావర పుండరీక ! నాదండంబులు గైకొను సరసుండవని నీయండజేరితి మారుండయిన నీదండనుండ సుందరుం డనిపేరుండు నే వేదండరిపుసమానశౌర్య !

అనిపలుకు వెలకలికిపలుకులకలరి కోరమీసంఘులు వడవేయుచుదానిని చక్కగాజూచిప్రకాశముగా

రా—మ. చిగురున్బొలిసనీదువా తెరకువాః సిన్జందురుండంచున
మ్మగజూప ట్టెడినీదు మోమునకు శ్యామంబై ననీవేణికి

న్యగువానీచనుదోయికిన్సుడియనా బేర్కొన్న నీనాభికి
 న్నగవుప్పారెడునుంగళంబులగుకాంతానిక్కమెల్లప్పుడు.
 వా—రవివ్రతాపభూషా! నేనొక్కరాగం బాలాపించి యొక్కజా
 విడికి హస్తవిన్యాసంబుజూపెద సెలవిండు (అనిన దరహాసి
 త జదనారవిందుండై,
 రా—కానిమ్మునీనెమ్మనమ్ము నభయమ్మునబోనిమ్ము.
 (తోడిరాగం బాలాపించిజావిడికభినయించబూనును)

6 అపురూపం—టక ఏకతాళము.

రారాముదమురానాజారా! నాయంతికివేగమే || రారా||
 యేరికోరిన నారిపక్కకు జేరిమదితమిదీర చేయవయో || రా||
 మాలిమితో బ్రతిమాలిననుకృపమాలితివివసమాలిమేలిమిగ|| రారా||
 కానిమానినిపైన కూరిమివూని తొలిచెలిమానితివి భలీ || రారా||
 చేరిలక్ష్మీనృసింహ రాయునీకోరి బోచుచోల్లేరుపురీశ్వరా|| రారా||

మహాప్రభో! దేవరవారసుగ్రహించితిరేని యింకొక జావి
 లీకిహస్తవిన్యాసంబుచూపించెద (అనినముసిముసి నగవుతో
 రా—మంత్రమత్కార్య! స్వతంత్ర! ఈయాటచేడియయాటపాటల
 లోమేటి వాటమయిన నీటుగలబోటి ఈబోటితోటి సాటిగ
 ల నీటులాడులనేనేడకనివిని యుండలేదుగాన ఈనారికోరిన
 కోరికెలాసంగిపాసంగవీడ్చొల్పుము.

మం—ధరాధవచంద్ర! భవ దాజ్ఞాను సారంబుగా నావెలవెలందిని
 పంపించియున్నవాడ.

(ఇట్లున్న సమయంబున హటాత్తుగా భీకరాకారంబుతో దుర్యోధ
 ధనచక్రవర్తి భటుండు ప్రవేశించి కాద్రముతో
 చ. మఱచితిరేన్యపాలన్యపమండలికిన్భ్రాభువై యొకప్పుడు
 న్దటుగనిసంపదల్లిగి తద్దయుగొంగలబట్టిపెన్దల
 ల్దిటిగెడి రాజరాజనకు దాత్తతనిచ్చెడికాన్ములివ్వక
 నిన్వటుసుతనంబు చేసితివి పెద్దయి తేభళియింతలోపలక

సీ. నిరుపమప్రబలసంఘగరశౌర్యసంపద
 వెలుగొందుద్రుపదభూవిభునకంటె
 కలిమియురాజ్యంబుగలిగియుద్ధంబుల
 బలశాలియగుబృహద్వలునికంటె
 బలములతోహేమల్యలసిగొల్వగపెద్ద
 దేలినయాశిశుపాలుకంటె
 హరినై నలెక్కసేయకవిదర్భపురంబు
 నేలెదురుక్కిమహీశుకంటె

గీ. యెక్కువేసీవువారలుశక్తిలేక
 నిర్ణయంబై నపన్నులన్నియునుపెద్ద
 పెద్దయెన్గులపై నుంచిముద్దుమీఱ
 పంపిర యొసీకుదయ్యంబుబట్టేనేమొ

43

నీ కట్టత్రాళ్ళు నీవే వెచ్చుకొని యున్నవాడవు. ఆ మన్నె
 దొరనిన్నేమిచేసితే నీవేమిసేయగలవాడవు? నీవర్ధరధుండవు. నీవెం
 తనీబలంబెంత! చీ! ఛీ! నీమొగంబుచూడకూడ దీయుత్తరంబుచూ
 చికొమ్ము (అనియుత్తరంబిచ్చిన మెల్లమెల్లగా చదువుకొనిదీనాననుం
 డై తలయూచుకొని అందరునిష్క్రమింతురు).

ప్రథమాంకము సంపూర్ణము.

శ్రీచైతన్య కేశవసహాయము.

మిత్ర విందాపరిణయ నాటకము.

ద్వితీయాంకము.

రంగము. విందుడు, అనువిందుడు, నర్మసచివుడు,
ఆకాశమున బ్రకాశముగా.)

దన్యవాలనీవు కురువీరునితోబహు వేడ్క తోప సం
బంధమునేయ బూనితడి బొల్పుదునే కలనైనదేవకి
నందనుడుండవేరొకడు నాయకుడౌ నెలసత్ప్రమోదకృ
ద్బాంధవ బృందకురదనకదర్పిత కుందకు మిత్రవిం
దకు. 1

విం—ఆశ్చర్యమగ్న మానసుండై యేమీచిత్రము! ఈశుదువులు గ
గనవాణిపలికినది కాబోలు లేనిచో నన్యులెవ్వరిట్లు చెప్పగల
రు. (అనియోచించునెడ ననువిందుండు లేచిశంకిత హృదయూర
విందుండై కొంతసే పూరకుండియన్న గమంగొని గట్టిగా.)

అ—శా. ఆకాశంబిటు వల్కునేల వినగారనాశ్చర్యముల్ దోపగా
నీకా కారవరాజ వల్లభునకురన్నిర్దిత సఖ్యంబుము
న్నే కాలంబున గల్గెదానివినగారనేవేడెద న్వేడ్క చే
నాకాకారణ మెల్లదెల్పుగదవేనాయన్న నాయంబుగక. 2

అగ్రజన్మ! నాకా కారణంబును సమగ్రంబుగా ననుగ్రహం
పుము.

విం—(వ్యగ్రమాన మానసుండై తనలో) నేనప్పుడు పారితోచెప్పిన
పలుకు లేతనితోచెప్పిన నొప్పుకొనునో యొప్పుకొనడో యొ

స్వినాయొప్పుకొనకపోయినా చెప్పకతప్పదు, చెప్పకపోయితే క
ప్పురగంధిక శ్యాణం బెట్టులొనగూడు, నీతందు పాండవ పక్ష
పాతి. పాండవులను యోధున కనుకూలురు కారనునందియం
బందరికిఁ దెల్లమియేకదా, నిద్రబోయినవారి లేపిన తెఱంగున
నందలువిన నాకాశవాణి తెలియబలికెనయినగానిమ్ము మీద
జూచుకొనియెదనని తమ్ముడా! అనువిందా! చక్కగావిను
ను చెప్పెద.

స్త్రీ. రాజరాజగు కురురాజున కేటెట
మనమియ్య వలసినరథన మొసంగ
కుండిన నతడల్లిదండికూరుని నొక
నంపినవాఁడు మహాహాగ హమున
వచ్చిదురూక్షులర వ్వారిగాననుబల్కి
హరియుత్తరమియ్యరచీరిచూడ
వెంటనే రమ్మనురవిషమాక్షు రములందు
కనుపట్టినను మేనురకంపమొదవ
గీ. యేరికని చెప్పజాలక యేగియుంటి
భూరిభయభక్తి యొప్పారరవారిగంటి
నేతపల్కిన పల్కులరన్నియునువింటి
నుచిత మనుచితమనక నేరనూరకుంటి,

3

అంతట నారాజ పుంగవుం డభంగుర హాస రసోల్లసిత ము
ఖుండై ఏమోయి విందుడా ! మేమడిగిన నుడువుల కిదియగు నిదికా
దను వాక్యం బొక్కటయిన చెప్పక బెల్లముకొట్టిన తాయివలెనున్న
వాడ వాపురందర నందనుండన్నయెరుండ నీవేదండ పురాధినాథుం
డేమిసేయగలవాడని మదంబొదవిన యెదతోనున్నట్లు తోచుచున్న
యది. ఆదండిమగలే కొండలపాలై యుండవారి ప్రాభవంబు నీకే
మిలాభంబుగాన మొల్లగంధియగు నీచెల్లెలిని నాతమ్ముని పిల్లనికిచ్చి

హెచ్చిన మచ్చితో నా యిచ్చదీర్చి మనుమని వత్తివత్తిపలికిన నా
దెందంబందు జెందిసుందరాంగి నిచ్చెదననివచ్చితి లేకున్నయ్యాకన్నె
తో రాజ్యంబుచేకొనునిందు కెందునుసందియంబులేదు. (అనినన్దొండం
బు వట్టియ్యాడ్చినమండిపడు వేదండంబురీతి గద్దియపై నుండి దిగ్గనలేచి)

అను—సీ. అమరేంద్రముఖులతో నాహవంబొనరించి

ఖాండవంచేర్చినఁ నునుదెవందు

మాయాకిరాతుడై రమలసినహాదనిమె

ప్పించిపాశువలంబుఁ గాంచెనెవడు

కాలకేయనివాతఁ కవచులనొంటియై

నుండించి కోటిరఁ మందె నెవడు

ఘోష యాత్రలొరన్నఁ గొనిచన్నగంధర్వు

నదలించి విడిపించి నదియెవందు

గీ. ఇంతలోపల మఱిచెనే యంద్ర తనయు

శౌర్యక్షేత్రాది గుణములఁ సారమెల్ల

ధనము హెచ్చినమదమెచ్చుననెడి మాట

తప్పనే యేరికై నసీధరణియందు.

4

మ. అదియెట్లుండె నటుండనిమ్ము మనమఁ ర్యాదైన యోచించకు

న్మదవృత్తి నిలిపించి పిల్లనడుగఁ న్నాయంబెవీఁదొక్కపె

ద్దబొరే దాసిసుతుండు తోడెడలినన్దా నేమి టన్బొందునో

మదరాజన్ములవల్ల నప్పనములఁ స్మర్యాదతోనెల్లెడన్.

5

అప్పుడు నీకెందుకు నొరులేవకున్నయది యో దోచకున్నయ
ది. ద్రావిడ స్వయంవరంబుమొదలయిన స్థలంబులలోదాసుపొందిన
వరాభవంబులేల నుదహరించకుంటివ్రో యప్పుడతండు జంపునని కా
టోటు. రాజులకు చచ్చుట చంపుట సమానధర్మంబులని మీరెన్న
దువినియుండరేమో యావరమకిరాతక సుతునకు మనసరోజాక్షి ని
చ్చుటకంటె చిచ్చులో పెట్టుటమేలుగాదె! యచ్చపలనయనకుం దగినవ

రుండు కృష్ణుండుతప్ప మనుష్యమాత్రుండొకండు కలండే యని నా
యభిప్రాయంబు తెలియపర్చుచున్నవాడ (అనిన సంచలిత మనఃపం
కజుండై తిమ్మునివంకజూచి.)

క. పిలడవునీవు కసరున

ప్రల్లదములు పల్కనవియై భాష్యములనినా

యెల్లమున నమ్మిననుబుధు

లెల్లను హర్షింతురయ్య హేయములనకక.

6

క. చతురంభోధి పరీవృత

క్షీతియెల్లను నేలునట్టి శ్రీమంతునితో

ప్రతిహతముగ మాట్లాడిన

కుతుకలు కోయించకున్మోక్షయ్యోక్షునగక.

7

ఉ. ఎక్కడికృష్ణు డాతడొక యేలిక యేమన కెన్నడేనియె

శృక్కి పరాక్రమంబులజెలంగుచుబాసల బండనెద్దుల

న్జిక్కులపెట్టి చంపుటలు చిత్రములయ్యెనెనీకు మంచిరా

జెక్కడజిక్కె జెల్లెలిని విచ్చినచూపరు లెన్నకుందురే.

8

అహతమ్ముడా! యనువిదుండా! రాజరాజై మహా ప్రఖ్యాతి
బొందిన దుర్యోధనచక్రవర్తితో శత్రుత్వంబును, రాజ్యవిహీనుండై
యదురాజులలో బెరిగిన కృష్ణునితో మిత్రత్వంబును కొటివితో త
లగోకికొనిననట్లగును గాన నాయుత్పంబునకు కష్టంబుచెప్పకుము.

(అని తమ్మునిమొగంబునందు దృష్టినిడిమేఘగంభీర భాషణం
బులతో.)

క. పెద్దయొనరించు కార్యము

వద్దని చెడగొట్టపిల్లవానికితగునే

యెద్దో జేసితిదానిని

ముద్దుగ గనుగొమ్ముయింతరమూఖంబేలా?

9

అనిన తోకదొక్కిన నెగిరిపడుపిల్ల త్రొచువలె బుసకొట్టు
చు చేతికరవాలంబు మెఱపించుచు

అ—అగ్రజావిందభూభుజా.

ఉ. ముద్దులచెల్లెనయ్యె పెడరమూర్ఖుని పుత్రున కిత్తునంచునీ
బుద్ధికినెట్లు తోచెనటుఁబోయెనుముందటి తెల్వితోటి
నీపెద్దతనంబి కెవ్వనికీ పెద్దప్రకృష్టుని కిచ్చువాడె బ
త్పెద్దగుటబ్రమేయతడుఁపిన్నతనంబున నున్నచూడగన్.

10

సీ. లక్కయింటనుబెట్టిలలిమనపెదతల్లి
కొమరులగాల్చినఁకూళమతులు
నిద్రబోయెడుభీమునీరధిలోతాళ్ళు
కట్టిముంపించినఁకలుషరతులు
ద్రావదీపరిణయోత్సవ నేళనర్జును
నిందించునట్టిరదుర్మితయుతులు
కష్టంబులెప్పుడుఁకల్పించివారల
దూరదోయించినఁద్రోహగతులు

గీ, ఇట్టివారలతోపొత్తుఁబెట్టుకున్న
ఇట్టినీదిట్టతనమునేఁడుట్టిపడియె
చిట్టచివరకువల్లితోఁబుట్టువులకు
వట్టిలేనట్టిపనితలఁబెట్టితమామా.

11

(అనిన వలుకులు చెవులకుములుకులైదోప పండ్లు పటపట్టనొ
టుకుచున్నమ్మునిదృణికరించి చేతికత్తి వినరుచు మంత్రి మొగంబు
చూచి)

విం—ఉ. వింటివె వీనిమాటలునవీనములై కనుపట్టెనల్లము
క్కంటినినై నబోరిచెనకందగు వికములున్నవారువా
రింటను నిట్టివారినిహిహీయని పండ్లిగిలించిపల్కిన
గ్గెంటరెరాజ్య మున్నిరులొగిన్గొనిభూవతులెల్లనవ్వగన్.

సీ. తమపాలుసాధింపకదరము కాకనుకదా
పాండవు లడవిలోపల బదుకుట

అవును కాదనిచెప్పవలవి కాకనుగదా

దోణాదుల తనికితోడుపడుట

యెదిరించి పోట్లాడక నేపులేకనుగదా

వసుధేశులందరువశ్యులగుట

యల్లుండ్లపై కూర్మినడగించుకొనికదా

శల్యు డాతనితోడిసంధిగనుట

గీ. పెద్దపెద్దలె భృత్యులై రిపేర్కెదక్కి

యెప్పుడే మాయటంచుతొమొంచు చుండ

నీతడట వారికివ్యకనీతిలేని

వానికెవ్వనికో నివ్వఁబూనెనంట.

13

మ. హరి సర్విక్రము డయ్యెనేనిమటుడుల్లాయంచుఘోరాటపు

ల్దకుగన్దెలెనింట నుంచుకొనియర్ధిన్నేమి బోషించునే

కురురాజున్వడిగిట్టు తమ్ములు సుతుల్లోలెత్తరాజ్యంబుని

ర్భరవృత్తిన్దమవారికివ్యకవృథాపంతంబుతోనుండునే.

14

కావున యగ్గిరిధనుండును యగ్గిరిధర సోదరీవరుండును మహా పరాక్రమశాలురని యీవిక్రమ విహీనుండురకనరచుచున్నవాడు. వారిశౌర్యంబులేనెటుంగనే? ధైర్యసాహసాదిగుణంబులకురాజరాజునకె నయ్యున వారీరేడుజగంబులలోలేరు, ధర్మరాజునకు న్ద్రండ్రియముం దును. భీమునకు జనకుండు వాయుదేవుండును నర్జునునకు తాత పురందరుండును, నకుల సహదేవులకు తండ్రిలశ్వనీ దేవతులును, నైయుండియతనిజెనకలేక మిడుకుచున్నవారు వీరలందరిలో వీడెందు నబోలువాడో తెలియకున్నయది. వీనిరంకెలు నాకొకశంకయే? నిష్కళంక చంద్రముఖియయిన నాసోదరీమణికి, దుశ్శాసన కుమారుండ గులక్ష్మణుండే భతకాయగునింక సందియంబెందును లేదువారువచ్చిన ప్పుడెవ్వరేమిసేయంగలవాడోచూచెద. అనినరోషకషాయతాక్షయు గళుండై చలితోష్టద్వయుండై నర్మసదిపున్దనుంగొని కోరమీసంబులు వడివేయుచు

అ—నర్కసచివా ! వినుచున్నవాడవుకదా.

సీ. ఏటేట నింద్రుని కెలమిచేసెడియాగ
 నెవ్వడు తనకు చేరయించుకొనియె
 జడివాన నడరునడడియగొల్లలబోవ
 నెవ్వడు పర్వతంబెత్తెగోట
 గోవత్సముల గోవకులబ్రహ్మదాచిన
 నెవ్వడా రూపంబురలెత్తి తిరిగె
 నతి భీకరాటవిరనడరుకార్చిచ్చును
 నెవ్వడు మింగిమీరలెనసియుండె

గీ. నిట్టికార్యంబు కురురాజులెవ్వరయిన
 చేసియుండిరె నిపుడైన జేయగలరె
 యహహ మాతులపుత్రుడై యలుడుకృష్ణ
 మూతియగుగాత మాచంద్రముఖికిభర్త.

15

అమ్మహాత్ముని చరిత్రమ్ములిమ్ముగా బొగడ నలుమొగంబుల
 ప్రోడకై నం దరంబుగాదననే నెంత! యాగొల్లపిల్లల యెల్లంబులు ప
 ల్లివింపసేయుచు మల్లిక శరుని జక్కుల దొరపిల్లని మల్లసమాడు సో
 యగంబుగల యాయదువల్లభునకే నాచెల్లెలినిచ్చి పెంచినకీర్తి గాంచె
 ద, యాసింహశౌర్యుండరుదెంచి నీలవేణి స్వాణిగ్రహణంబొనర్పుతరి
 వారు, వారివారు యెమిసేయుదురో చూచెద.

(ఇవిధంబున నన్నదమ్ములిద్దరు రోషావేళ ముఖంబులతో కూ
 ర్పునియుండురు నారదుండు సంగీతముతో హరిస్మరణ సేయుచు
 ప్రవేశించును.)

7 రాగం హిందూస్థాని శ్రీరూపకం.

నా—రాధికామనోవిహార । రత్నహారరమ్యకేయూర॥

రా॥

పాదానతఖచరజాల, సాధులొలసత్యశీల॥

రా॥

నందగోవబాలనీల, కందనీలకనకచేల॥

నందబృందా సంచారధీర భీకరారిగర్వదూర॥

రా॥

పుండరీక సదృశ నేత్ర! భూరిశకటదై త్యజై త్ర!

భండనప్రదీప బాణ! ప్రస్ఫురస్మహాతితూణ॥

రా॥

ధాక్షణీచోరైరునగర! ధామపాదవినతసగర!

ధీరతాడేపల్లి లక్ష్మీ! నారసింహరాయ వరద॥

రా॥

విం—అ—సకలవిద్యావిశారద నమస్కరించుచున్నారము

నా—సంగ్రామవిజయమస్తు, సకలకార్యసిద్ధిరస్తు.

రా—మునీంద్రామణిమయాసనంబునందధిష్టింపుడు.

నా—కం. చతురంగంబులునద్భుత

గతినుండునె రాజ్యపదవికడుయోగ్యంబే

సుతలును సుతులును నిద్దరి

కతులిత గతినున్న వారెయన్నిటమేలే.

16

విం—దేవా కర్మండిష్టవర! భవదనుగ్రహవిశేషంబున కొఱతలేమి

యులేక నే కాలంబు గడచుచున్నయది, భవదాగమనంబెచ

టనుండియో యిక్కడికో యింకెక్కడికో తెలియకోరుచున్న

వాడ. సెలవిప్పుడు, ఈదీనుండెఱింగి సంతోషించెడిని పరమ

భాగవతకులావతంస!

నా—చం. హరికడనుండి వచ్చితిర హాముదమొప్పుగ నేడుమీసహా

దరిపటు సుందరబు వినిదై త్యవిరోధి మదిన్భ్రమించిత

త్తరపడి మారుబారికెదతాళగలేక నలంగిపంపెన

న్బరువడి యాపె నొములుశుభంబుగ బండెగదయ్య యేమనక

‘అనినవిందుండతి చమత్కృతితో దమ్మునిన్జూపి’

విం—ఉ. ఇంతకుముందె నన్నునతిహీనమువల్కుల ధిక్కరించితా

నంతయుసేయబూని కరమందునకంకణ మూనియున్నవా

డంతటికాతడేయతనినారసి చూడుడి యాతడెట్లయో

చింతమటన్న నందరముసేయదమట్లనె మోదమొప్పుగక. 17

‘అనిన దరహాసిత పదనార విందుండై యనువిందుని న్ననుం
గొని)

నా — రాజకుమారా! అనువిందా?

కం. మెల్లగహరిబంపిననీ

చెల్లెలికయి వచ్చినాడో చెలువెప్పగ నా

నల్లని సామికియిచ్చిన

చెల్లదెముల్లోకములనుఁచిరతరకీర్తుల్.

18

నిాయన్నమాటలు వింటివికదా! నీయభిప్రాయంబేమి (అనిననతడంజలీబద్ధహస్తద్వయమండై) చెప్పెదనూల్కొనుడు

కం. నెయ్యమునరాజరాజుతో

వియ్యం బందంగగోరివిస్సుట గతితో

నొయ్యన జనియనివచ్చెను

కుయ్యడి నాచెల్లెనీకుఁకోడలటంచుకా.

19

ఆవృత్తాంతం బావంత యయిన నాతోచెప్పక నువ్వుతిల్లి చున్న నేకారణంబుననో యాకాశవాణియాయన పేరెత్తి నీవా కురురాజుతో కోరిచేసుకున్న చక్కచక్కవడునే, పల్లవాధరయగు నీచెల్లెలియొల్లంబు రంజిల్లజేయ నావల్లవ మొల్లగంధుల మనోవల్ల భుండగు కృష్ణుండు తప్పతక్కినరాజవల్లభుం డెవ్వడయిన సమర్థుండేయనియూరకుండె పిమ్ముట యాసంగతెఱుంగకోరిన కారవపక్షపాతుండై కమలేక్షణ నాలక్షణుని కివ్వనిశ్చయించి యున్ననాచి త్తంబామత్తు చిత్తులయందు హత్తుకగుణోత్తమండయిన హరికియివ్వబూనియున్న, ధిక్కరించి తానుకక్కరుండే యుక్కిరాతుల కిచ్చెదనని రాయి గుద్దుచున్నవాడు నేనంతకంటె గంతులునేయుచు రుక్మిణీకాంతునికే జవ్వని నివ్వబూనియుంటి నింతలో చుక్కతెగిపడ్డట్లు మీరిక్కడి కరుదెంచితిరికమీయిష్టానుసారంబుగ స్పష్టపరుచుడు. (అనిన దరహాసితవదనారవిందుడై తనకరద్వయంబుచే వారిరువురిచేతులూని యొక్క గద్దియపై కూర్చుండనియమించి తాను వారిసన్నిధి నుచితాసనంబుననుండి మందమధురాలాపంబులతో.

నా—సీ. ఒకమాట రజముననొప్పుచుభువనని
 ర్తాతయై ధాతయై మలయునెవ్వ
 డొకసారి సత్వంబునూనితొకావన
 ఖాస్తుడై విష్ణుడై పాలుచునెవ్వ
 డొకతేపతమమాత్మరమెరియజగతయో
 న్ములియై శూలియై మురయునెవ్వ
 డొకపరివ్రళయపరయోనిధితొమ్మి
 కంటియై యొంటియై కడగునెవ్వ

గీ. డతనికంటెను జగములేరకొనెజగము
 కంటినాతడు వేరొనొకంటెవింటె
 తొంటిరాజులు హరికృపయంటిగాదె
 పుట్టుచావులు లేనట్టి మెట్టనుంట.

20

అమ్మహాత్ముండు దుష్టజనశిక్షయు శిష్టజన రక్షయు చేయుట
 కై కదా యనేకావతారంబులెల్లి ఇప్పుడా దేవకీవసుదేవుల య
 శోదానందుల పూతచరిత్రులచేయబుట్టి రుక్మిణ్యాదిజగదేకసుందరీమ
 ణుల న్బ్రెండ్లియాడి స్వబలవిశేషంబున సముద్రంబులొ వట్టణంబుగ
 ట్టుకొని మహాప్రతాపశాలియై వెలుంగుచున్న కృష్ణునిన్వర్ణింప నెవ్వ
 రోపుదురైన నానేర్పుకొలంది కొంత చెప్పెద సావధాన చిత్తులై
 వినుండు.

పీ. మాంసలదుర్మదరకంసధరాధీశ
 కృత కిరాతకపూర్తికృష్ణమూర్తి
 యక్షిణ కరుణాకరటాక్షవీక్షణవిని
 ర్జితభక్త జనతార్తిరకృష్ణమూర్తి
 యుద్ధవాక్యూరాదిరసద్ధర్మయుతజన
 హృదయకమలవర్తిరకృష్ణమూర్తి
 పూతనస్తనవిషరవాతపానాతీత
 పృథుబలయత్కిరీరకృష్ణమూర్తి

గీ. సకల సంవన్ని కేతనశక్తముఖర

ఋభుపరిపుతైల వరవర్తికృష్ణమూర్తి
అసమ విశిఖప్రయోగమారతాతివిజయ
కీరవాహన నిభమూర్తికృష్ణమూర్తికా.

21

ఉ. ఆమహనీయ మూర్తికిఁ సమంచితకీర్తికి నిర్జితాత్రికి

స్తేమనుశాటికి నృపితననిర్జరకోటికి శౌర్యపేటికి
న్దామితదాంబికి నృధజనస్తుతిపాయకి శేషశాయికి
న్మామహిశానుకూలికి విరమర్దితమాలికి భక్తపాలికికా.

22

ఉ. చక్కనివారి కందరికిఁచక్కనివాఁడు యదువ్రభుండుమీ

చక్కెరబొమ్మ యున్నిగులఁచక్కనిదందరికంఁటె జూడగా
చక్కనివారినిద్దరినిఁచక్కగఁగూర్చిన నన్ని కార్యము
ల్చక్కనకావె కోర్కెకొనకసాగ దెయ్యేరికి నెనజూడగకా.

23

విందధరాధవ చంద్రగోవిందుండు మీమామనందనుండేకదా
యీ కందర్పసుందరున కమందానందంబున మీచెల్లెలి నిచ్చి యా బి
ల్లిదుని ఇచ్చదీర్పుము. నేను వచ్చినదందుకే యాగోపాలుం డాపరా
ని మరులెక్కియొన్నవాఁడు. పందియంబేల (అనిన నిచ్చుట కిచ్చలేక
నివ్వననుటకు వీలులేకకొంతసేపూరకుండి) మునీందా యొక్కమ
నవి చేసుకొనుచున్నవాడ సమగ్రానుగ్రహంబున మన్నించవలయు.
విం—క. హరిబౌవమాకునాతని

కరుణా పాత్రులముమేమురకాదనగలమే

కురురాజు తోడబల్కిన

సరసంబులు విరసములయిజరగవెకలతల్.

24

ఆతని పాలనంబులోనున్న మేమునాతినివ్వక బొంకి యింకెక్క
డనుండగల మాతండుదండిమగలతో దండువెడలి నప్పుడే పుండ్రీ
కాక్షుండే యాఖండలపుత్రుం డడ్డవడి జడ్డిగంబులు కాపాడెదరో తో
చదు. వాచంయమివర్య! మీబోటి పెద్దవారలవ్వుడు కాన్నింతురేగాన
వరులమాటలునమ్మి సేరులు పోగొట్టుకొనువారెవ్వరై న నివ్వసుధా

వలయుంబున న్గలరే మీరేచెప్పుడు. ఇందుకొరకై సందియించు చు న్నవాడ.

(అనిన నతని చేతోవృత్తికి చిత్తంబున గర్హించుచు కానీచూ తము. వీనికి దగినయుక్తి చెప్పెదనని)
నా—విందభూపతివర్యవినుము.

క. మీయిద్దరిడెందంబుల

నీయెడ భేదంబులుండరనెట్లగుమీమీ

స్థాయత్ప్రతినలు దప్పక

సేయుదు నేనొక్కయుక్తి చెప్పెదవేడ్క్క.

25

ఒక్కశుభముహూర్తంబునిర్ణయించి స్వయంవరంబనిసమస్త జేశాధీశులకు నైలిపిన నందఱుదెంతురు. నాటిరోజు చంద్రవదన నె వ్వరి వరియించితే వారే భర్తయగును. అన్నిట న్బలవంతుడైన వా రినే కోరుకొనుగాని యాలుహీలులేనిబేలనేల యాబాల మెచ్చునీప్ర కారంబా స్వయంవరంబు నెరవేరిన నెవ్వరికేమి కోషంబులు రావు గాన నామాటకు సమ్మతింపుడు. (అనిన వారిద్దరు సంతోషించుచు నేకకంఠులై చేతులుజోడించి.)

క. బాగాయెమీవచస్థితి

రాగాది గుణప్రభంగరమ్యద్గతిమీ

యాగమము మాకుసౌఖ్యో

ద్యోగంబై దోచెదివ్యర యోగానందా.

26

నా—రాజకుమారులారా మీసోదరీ రత్నంబుగు మిత్రవిందతో మా ట్లాడిపోయివచ్చెద దయయుంచుడు.

(అందరునిష్క్రమింతురు)

రంగము విచిత్రసాధము దోమతెర మంచముమీద నిద్రపో వుచునుండవలయును నిద్రలో

మి—చ. ననువిడనాడి పోవతగురనాదిగునావగ నాదుమక్కువకా
కనికరముంచవలె పెట్టుకాకటుకావిట కాడయుట్లునే
మనగలదాననయ్య హటరమావిట మామటు మాయకాడక
న్నననినుబాసి నిల్వగలరనా తలనాకలనైన జూడగన్. 21

(అనువాక్యంబులు చెలిక తైలువిని యులిక్కిపడి హాశ్చర్యము
గ్నమానసలై చేరంజని పిలిచినపలుకకున్నగట్టిగ).

తల్లి తడుణీమతల్లి ఏమియో పలుకుచున్నదానవు లెమ్ము.
(అనునంతట)

మి—క. ఏరాపోయెదవిడితగ

వేరాబిగి కాగిలివ్వరవేరాచార్చా

లారా నమ్మినదానిని

రారాపులు సేయమేరరాయుతహారా. 22

భీభీచేడియులారా పోవుచున్నజూచెదరా నామేలుమీకు మే
లుగానట్లు తోచుచున్నయదేమీరును పొండు (అనుమాటలకాబోటు
లు నీటులు చెడికొంతసేపు యోచించి యందులో కీరవాణి యిదికల
కాబోలునని సమీపించి పన్నీరుచే కన్నులుతుడిచిన దిగునలేది దిక్కు
లుచూచి సిగ్గుపడి తలవంచుకొని యున్నరాజపుత్రినుంచి తక్కినవా
రినందరి నవతలికేదోచి)

8 ధైరవి ఏకతాళం,

ఇదియేమిచిత్రమూ॥ ఇది॥ మదవతియేమోమాట్లాడెద॥ విది॥
పరిణయమెసయని వదుచుపయయొ పరపురుషునిబిలిచిన వరు
సబలికె॥ విది॥

ఇటునటు చెదరని దిటమగు మదిగల కుటిలచితురలిప్పటి ప
నితగ॥ విది॥

సోటిబోటులీమాటవిన్న నగుబాటుసేతురెచ్చోటనైన॥ విన
లలితాడేపల్లి లక్ష్మీనృసింహజ్వల నుతచొల్లేట్పతి హరిగల॥

చ. మొగ మొకరీతితో చెనును మోవివిలాసము తగ్గించును ల
 న్దగిలినపుష్పమాలిక లు డారములూడక రా లెవక్కపై
 నాగసుగచెక్కుటద్దములు బాపడె వింతలుగొన్ని తెల్వవ
 ల్కగనగునమ్మ నేచువిను గాతగుదాననుగాన నెచ్చెలీ. 29

నన్ను బెదరించదలంచి యిన్ని చిత్రంబులీకే కల్పించుకొని నట్ల
 తోచుచున్నయది లేనిచో శుద్ధాంత సౌభాగ్యంబుపై నున్న నీకెట్లుపా
 సగుగాన నున్నదున్నట్లు చెప్పవే యొప్పులకుప్పా.

(అనిన తనమనంబున నుట్టట్లాడిన సిగ్గుగగ్గోలు సేయ తనలోతా
 ను) అహ! కలలోగలిగిన రతిపాఖ్యంబు లేమనిసెప్పుదు. చెప్పిన నీక
 ప్పరగంధితప్పుగానెంచి జెలపించునేమొ ఛీ! ఛీ! ఇట్టిరహస్యంబు లెం
 తప్రాణస్నేహితులకైన తెలుపతగదు. (అని కొంత సేపూరకుండి)
 యెంత వెట్టిదాననై తిని. నాపంచప్రాణంబులలో నొక్క ప్రాణంబు
 గానుండి నాకుమేలుసేయగోరి యొక్కనిముషంబై నబోయని యీనె
 చ్చెలి కంటెమచ్చికగల వారెవరు. చెప్పెద. చెప్పి యీయొప్పులా
 డినిలోబలచుకొని మదీయమానధనంబు హరించిన నాచోరుని నేతీరు
 నైన కావించుకొని మోహంబపనయించుకొనుచుండెదనొక్కరై నన్ను
 ట్టుదెల్యని డిట్టలులేనట్టయితే కార్యంబుచెడి చిట్టచివరకు రట్టుపడి
 గట్టుకొనవలసివచ్చు (అనియోచించి) సఖీకీరవాణీరన్ను.

చ. ఒకకలగంటినమ్మ వికరచోత్పలలోచనియొక్కసుందరుం
 డకలుషరీతివచ్చిబిగిరయారగకొగిల్గుచ్చి మోవిపా
 నకమునుద్రావియద్దములనందగుచెక్కులుముద్దువెట్టిసా

రెకు జనుదోయిముట్టుచుమర రిన్మరు కేళినలర్చిపోయెనే. 30

ఉ. నవ్వుమొగంబు వాడుమది నమ్మకము ల్పరించువాడుమే
 ల్జవ్వనమొప్పు వాడుకను సన్నలకూరిమినించువాడుబ
 (లవ్వలసొమ్ము వాడుకను లందెలితమ్ముల నేలువాడునూ
 పువ్వును ధిక్కరించునును ముక్కొగిగల్గిన వాడుసుందరీ. 31

ఉ. నల్లనివాడు చారుఃవదనంబున సన్ననిబొట్టు వాడువి
ద్యులతబోలు చేలమెదఃమెప్పినవాడు కృపారసంబువై
జల్లెడువాడు వక్షమునఃజానగుమాలికెవాడు చల్లనొ
మెల్లనిమాటల న్మనముఃమెచ్చగచేసెడు వాడుసుందరీ.

33

ఉ. మారుడుకాదు శత్రునిఃకుమారుడుగాడు తలంపగోహిణీ
జారుడుకాదు కిన్నరవిఃచారుడుగాడు కుమారి వారల
న్వారకమెచ్చ నట్టిపయిఃవారలనైన నిరాకరించుహః
వారిజనాభు వంటిమగఃవారలుగల్గుదురమ్మ భూస్థలికా.

33

క. మదనుని కదనమ్మునక
మ్మదనం బొగిజాపించనియెరమగువానినునీ
యెదనొచ్చకు వచ్చెదనని
యెదయమది న్మఱచెనోరహిన్వచ్చు నెకో.

34

(అని ఆత్మగతంబున నేనెంత వెట్టిదాననై తినక్కటా! పట్టి
చూచినమగవాడును, వెట్టితీసినసొమ్మును మునుపటట్టు ప్రకాశించ
వనుమాటలు, బూటకంబులొనా యెక్కడికల, యెక్కడిగోడుయీ
వ్రట్టువున నీకనట్టిజానిని చేపట్టుదునా! యన్నలంతవానికి నన్నిత్తురా!
'అని చెలిక త్రియన్జూచి' కీరవాణీ! నేనా సుందరుని గట్టిగా పట్టుకొ
ని యుంకవలసియుంటి. అందరికి న్వెరచి మానుకుంటి, అక్కా నీ
వెక్కరణినైనన్వాని సుందరకులశీల పయోలావణ్యంబులెల్ల, నాయ
న్నలకుజెప్పి నన్ను వానికేయిప్పించి నాచే మెప్పొందవుకదా, నీక
ష్టంబునకు ప్రతిఫలంబొసగనా, యేది యోచించుము. (అనిన కీర
వాణి తనలోతాను నవ్వుకొనుచు, ఇది గోవిందునిమాయగాని మరొ
క్కటికాదని యారాజకుమారి న్బుజ్జగించుచు)

కీర-కుంతల కాంత్యపహసిత పట్టదబృందా మిత్రవిందా.

చం. మదినికి జాలిజెందకురమా రికలన్గనుపించువాడునీ
 సదనమునందునుండునెవరచార మొకింతయులేకబల్కెదో
 మదవతితత్ప్రయత్నమికరమానకచేసిభవత్కటాక్షసం
 పదజరియింతునీకికశుభంబగుసందియమేలకామినీ.

35

తల్లియూరడిల్లుము. ఇకయీవనిదెప్ప యొందువనినాకేల

(అని అందరునిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయాంకము సంపూర్ణము.

శ్రీరామ కేశవ హాసము.

వివిచాపరిణయనాటకము.

తృతీయాంకము

అంతఃకల్యాణము. సఖివరిత్యతయగు రాజకన్యక కడకు

వారదుండు ప్రవేశించుచు.

వాదనానుక్రమము — ఏకతాళం.

రాజకన్యకా.

అయ్యో! ఇట్లుండేలా ధారాధరనీల॥

నా॥

అయ్యో! ఇట్లుండేలా కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! రేకుజగముల॥

నా॥

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

నా॥

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

నా॥

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

నా॥

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

అయ్యో! ఇట్లుండేలా! కలివ్వగ!

నార—శీఘ్రమేవ కల్యాణప్రాప్తిరస్తు మనోవాంఛాఫల సిద్ధిరస్తు.

శా. రాకాచంద్రునిబోలు మోముతెలువై శరంజిల్లు కందమ్ములు
స్వీకారంబులనేలు కర్ణయగమునైల్వొందు కన్బొమ్ములు
నోకాల్మీదికిజారు కేలుగవయునొల్పారు కృష్ణుండిక
న్నీకాంతుండగు నిక్కమీపలుకునిర్ణీదస్థితి న్నామినీ.

శా. నీతారుణ్యము నీయొయారమునునీనీటు నివనంబొల్పునీ
సేతల్మీనునుమోవి నీసడుమునీరచిత్తంబును నీనడల్

శీతాంశుస్ఫ్రమియించు నీమొగమువారసిన్నెమ్మడిన్నెచ్చగా
నాతోజెప్పెను నిన్ననందుకెకదానారాకడల్కానినీ.

రాజపుత్రీ! నీపూర్వపుణ్యఫలం బేమనిచెప్ప శంకరపంకజానన
ప్రభృతి సమస్తదేవతా కోటీరకోటి సంఘటిత మహామణిప్రభా ప్ర
భాసిత పాదపంకజుండగు వాసుదేవుం డపరిమితానంద కందళిత
హృదయ పంకజుండై నీచక్కదనంబునకుమెచ్చి పరిగ్రహించదలం
చి నాతోచెప్పిన నేనటుదెంచి నీయన్నలతో సంభాషించి దుఃఖాశన
పుత్రుని కివ్వవలయునని నీవెద్దన్నయు, కృష్ణునకే యివ్వవలయునని
నీచిన్నన్నయు కొట్లాడ వారిపోట్లాటమాన్ని యేకకంఠులజేసి స్వయం
వరంబున నీయిష్టమైనవారి వరియించునట్లు కట్టుదిట్టంబు లేర్పర్చి
నిన్నుజూచి పోగలందులకై వచ్చితిని. నిన్నుమెచ్చితిని. మచ్చెకంటి!
(అనిన పులకాంకురిత సర్వశరీరిణియై పునఃపునః ప్రణామంబులొన
ర్చి తేనెలొలుకు పలుకులతో)

మి-చ. మింటికిదాకుపె న్నపమఃమేయగతిన్గడచేసి వేడిన
న్గంటికిగానుపించనియశఖండలమూర్తివినీకునీవెనా
యింటికివచ్చి కృష్ణుడుమనదీశ్వరుడౌననిపల్కువంటినా
తొంటిభవంబునన్గలుగుతోరపునోములవంటయెట్టిదో.

(అనియాత్మగతంబున) ఏమీ నాపూర్వపుణ్యంబు. ఈ మహా
మథావుం డటుదెంచి జగన్మోహనుండై వెలుంగు వాసుదేవుండు
నిన్ను వరించుననిచెప్పె. ఈవాక్యంబు లెంతనమ్మకంబులో చెప్ప

జాల (నని కొంతవడి యూరకుండి) నాకంతకంతకు తెలివికలుగు
చున్నదే! కేవల బ్రహ్మమానస పుత్రుండగు యాతపసేనుడువు ను
దువు లొక్కటియైనం దప్పిపోవునా, పోవు. దీని నిజానిజంబులు మదీ
యస్వప్నంబే స్పష్టపరుచుచున్నది. (అని చాక్షరస సదృశంబు
లగువాక్యంబులతో)

చం. ఇవినిజమైన వల్కులై మురనీశ్వర! రుక్మిణి సత్యభామజాం
బవతిది నేక పుత్రివరభద్రసులక్షణ నాగవిస్మర
త్కువలయ నేతలుండననుగోరు నెకోరిన వాడుకోపము
ల్దవులకనుందురే మదిమురదంబొడచ న్నరుణించి మ్రొక్కెదన్. 4

(అని, మొగంబున చిడునవ్వెలయు)

శుద్ధ కాంభోజి — ఆదితాళము.

నా — ఏలబాల బేలవై తివిక - నామాటలునమ్మక॥

అలొక సుందరుని కాంక్ష - లేలోలలోచనులు తిప్ప

జాలరు వెన్నోలనుగోవ - బాలుడునీ పాలవునిజముగ నేల॥

మి — నెమ్మనమ్ము నమ్మదిప్పటికి - మీరెన్ని చెప్పిన॥ నె॥

తమ్మిగద్దియ కొమ్మయె - రుక్మిణమ్మనుచు వింటినిహరియా॥

యమ్మకువశుడు కాకనారూ - పమ్మనకుభ్రమజెందునెచూడగ॥

నా — కొత్తకొత్తబిత్తరివినీవు - కనులార జూచినకొత్త

యత్తైవల కంఠెయంద - కత్తైవంతియ కాకనుమే॥

నత్తకూతురవునీవై - హత్తునుహరికిచిత్త మెప్పుడు॥ యేల॥

మి — నిన్న మొన్నయున్న వాడుకచా - యాలేమ లందరుని॥

పన్నుగ నెక్కరైను కోత్త - యన్నువనుపోయి వారల॥

మన్ననలు తెల్మక సిగ్గున - నున్న నేరములెన్నక నుందురే॥ నె॥

నా — వారిజేరి కేరుచుండెదవు - సిగ్గెన్ని నాభ్యు॥ వారి॥

కోరినకోరికెలు - శౌచీచేరి దీర్పుచుండగ గడి॥

తేరినారిమేమెప్పుడైన - గోరివచ్చినమాట్లాడవకో॥ యేల॥

మి—యేరికోరిభూరితేజమున—చొల్లెరుపురమున॥ నేరి॥
 తేరితాడేపల్లిలక్ష్మి—నారసింహరాయునకు,
 కోరినకోరికలిచ్చు—సారసలోచనునిమాము॥ నెమ్మ॥

కం. ఇమ్ముమొక మంత్రరాజము
 సమ్మతితో శౌరినాకురస్వాధీనుండై
 యెమ్మెలుగుల్కగ ప్రతిదివ
 సమ్మొగినాయుంటనుండరసద్గుణకాండా.

5

నార—అని నవ్వుకొనుచు తనలోతాను) ఈవిన్నదా వన్నెకా
 నిమొగమున్నచోటైన నెటుంగదే! యిప్పుడేయింత మరులెక్కియున్న
 దన్ని కార్యంబు లారి తేరినచో నక్కమలాటుని బలంబొక్కసారి గు
 టుక్కున మ్రింగునేమో యబ్బబ్బ! యీబిబ్బోకవతిదెబ్బ (అని తల
 యూచుచు)

మ. తరుణీదక్షణనాయకుం డతడుకాంతలొక్కటి మందై నబం
 ధురపంచాస్త్రకళా రహస్యములలోరతోరంబుగానందరి
 న్గరమొప్పారగజేలుచు న్నమతరంగ తేల్చి దేలున్జుమీ
 కరిభాస్వద్గతినీదుకోర్కెపిదవరన్నావింతునై రించుమా.

6

బాలికామణి! నీవింక సంతోషముననుండుము. నీకోరికె లీడేరు
 కాలంబొసన్నం బగుచున్న యది నేను పోయివచ్చెద దయ్యయంచు
 ము.

(అని అందరు నిష్క్రమింతురు)

(రంగము. దర్పణసౌధంబు—కీరవాణి ప్రభృతిచెలకత్తెలు గొల్వ
 మిత్రవింద కూర్చునియుండును)

మి—కీరవాణి! నాదగ్గరజేరికూర్చుండవెందుకు?

కీ—ఏలికసానీ నాకంతకంటె నేమిపని యున్నది. వచ్చియుంటిని.

మి—కీరవాణిమూచి

ఉ. ఎప్పుడునాస్వయంవరమునయేర్పడుభూపతులందరుండనే
 నెప్పుడునామనోహరునిరయింపొగిచూచెదకన్నులారగా

నెప్పుడుశౌరికంఠమునకే హేమమయంబగుదండవేతునా
కెప్పుడుచక్రిభర్తయనిరయెల్లరుబల్కుదురింపుమీఱగన్.

(అనినకీరవాణిదిగ్గునలేచి.)

కీ—తల్లిభవదుల్లింబురంజిల్ల మునితల్లజుండంతయు కరతలామలకంబు
గచెప్పించనియెకదా. ఇంతలో తొందరెందుకు. ఎల్లయోచిం
తము. (అనునెడ చతురంగబలయుక్తుండై కందర్పుండుదవ్వు
దవ్వులదోచిన బెదరి చెలికత్తెలన్నాంచి బిగ్గరగా)

బి—ఉ. మారుదుసారసాలయకురమారుదుశంబరదైత్యనాథసం
హారుదుమోహకాననవిహారుదుపుష్పశరప్రసారణా
చారుదుదుష్ప్రయుత్నపరిశచారుదుయావతమానసాంతకా
కారుదుఘోరవద్గుణవిశకారుదువచ్చెనుచూడవేచెలీ.

8.

చ. చిలుకగుఱంబునెక్కికట్టిచెక్కినకేతకిబాకుతల్తల్త
ల్యెలయపరాకుచెల్పుచునువెంటపికంబులుగొల్వగోరువం
కలుభటులైచెలంగనుమకార్ముకమెక్కిడిపూవుటంపర
న్గలికుచప్రదేశమొగిగాడగనేసెనికేమిసేతునే.

9.

(అనికొంతసేపూరకుండి.)

ఇంతకీయాకంతునికొంతసేపుకొనియాడిచూచెద. (అని)

నీ. కమలబొణుండవై కమలపాణులనేచ
నాయమాయిదినీకుకాయజన్త
శుకతురంగుండవై శుకవాహులగలంచ
మోదమాయిదినీకుమాధవసుత
రతినాయకుండవై రతికాముకులనొంచ
బింకమాయిదినీకుపీనవక్ష
సుమకార్ముకుండవై సుమకోమలులముంచ
తేజమాయిదినీకుభూజనసుత

గీ. శబ్దసంబంధబాంధవ్యసరణిచూడ
భేదమింతై నగనుపించలేదుమనకు

యెందుకోచలమిటుచూపుఁ బెలుగరాదు

భారితరవిక్రమధురీణఁపుష్పబౌణ.

10.

(అనియనేకవిధంబుల న్రాబ్ధించిన సంతకంతకు వెఱపించుచు
పంచవిధశరంబు లొడలనించుచున్న కీరవాణిం జేరంజని దైన్యరసం
బుతో)

హిందుస్థాని-జాల్వతాళము.

ఇకెంతసేపునేభరితునే సఖిమణి!

యకారణంబుగానలంచె నయ్యెసఖిమణి!

యికెం॥

సుమాస్త్రవాళిమేనునిండె చూడవేచెలి!

యమానుషంబుసేయఁబూనె నన్ముయోచెలి॥

యికెం॥

సుమంతయైనఘైర్య మెదనుసోకచేచెలి!

సుమంబుపంటిమీనుకాక నుక్కినేచెలి!

యికెం॥

ధరనొప్పుశ్రీచొల్లేరునగర ఛాముఁడైకృప!

వరలక్ష్మీనారసింహరాయ వరదుడేలక్ష॥

యికెం॥

(ఇట్లుబల్కి తనలో) బెట్టికివేయివిధంబులని పెద్దలనెడిమాట
లబద్ధమా యీకొంచెవువానిని మంచిమాటలతోవేడిన మేలు సేయ
నా సేయఁడుగాన వీనిమానంబుమాలి నేలపాలగునట్టు గట్టితిట్టులు
తిట్టి యేమట్టువెట్టెద కానిమ్ము. (అని రోషావేశ ముఖారవిందయై)

మి-శా. నీకోదండము వాడ నీదుశరముఁబ్బీరంబులొగూడనీ

బాకాచెట్లను జిక్కనారివెతలై పద్మంబులందక్కనీ

మూకలొక్కండలనుండ నీరదముపాములొత్తిలో నిండనీ

పోకాశంభుఁడుచూడ నేనుమదిలోనుంతు ననిన్వేదరా.

ఉ. నీకును నీదుమామబలెనీతియొకింతయునై నలేకపె

11.

న్మాకలపెట్టుచుండెద వరకారణవైరముచే వియోగుల

స్త్రీకొనలేవు యోగులకరడిందిమగంటిమిగల్గువాడవే

చీ! కమలాస్త్ర శంకరునిరచేడెననన్మది సిగ్గులేదుగా.

12.

‘అని సరోరుహాస్త్రిని తిరస్కరించి తదీయ చతురంగంబుల
నూచి కోపముతో’

సీ. కీరమానీకింతఃభీరమానాపాంత

నరువసాంకవగంధిఃనౌటవినయై

వాతమాసంజాతఃశీతమా ఇదిరోత

యనవునేఫణివేణిఃననుచు కనయై

వై కమానీవింకఃథాకమానవుజింక

మిడనీలవాలనౌఃటెరుగవేమొ

భసలమానీవిట్లుఃమెసలమార్గమదెట్లు

హేమనాసనటంచుఃనెంచిమనయై.

గీ. యెదిరిబలముల నెరుగకఃనెవ్వరేని

కదసిపోట్లాడ పరిభవంఃబొదవకున్నె

యందుకేకద మీదొరఃహరునిదాకి

భస్మమైకూలదేమున్నుఃపంతమేది.

16

(అని శుకపిఠముల యసమీర బంభరంబుల నదలించిచెలిక తై
లజ్జూచి) సఖీమణులారా! యెన్నిదిట్టినా అన్నియు న్మరచి కుసుమా
స్త్రిం డసమాన విక్రమంబున పువ్వుటంపరచే నొడలెల్ల, చుటుకు,
చుటుక్కుమనుపించె. కలకలమని చిలుక లులికిపడ బలికె నాతతభీ
తిననువ్రాతంబులు చీకాకుపడ కోకిలమూకలు కోకోయనికూసె.
ఇమ్ముగా తలదిమ్ము గ్రమ్ము తమ్మితేనియ లిమ్ముగాగోలి తుమ్మెద
మొత్తమ్ములురుమ్మురుమ్మన గానమ్ములుచేడె. మేనువడంకె. నేనింక సై
పజాల నని నెమ్మేనుమలచి మూర్ఛిల్లిన చెలిక తైలు వెల్లనైనమో
ములతో తల్లి! మాయుల్లంబులెల్ల ఝల్లుఝల్లన మమ్మిక్కడడించి
నీవైక్కరై వెక్కడికిపోవుచున్నదాన వికజన్మని మాకెవ్వరుదిక్కు
‘అనునెడ కీరవాణి ధాతుస్థానంబుల పరిశీలంబుచూచి’

కీ—మదనమాలా.

మ—ఏమమ్మకీరవాణి.

కీ—ఇదిగోదీని చేయిచూడుము.

మ—చూచితిని.

కీ—క. ఇదిమూర్ఖగానివేరొక

విధమేమియులేదుచూడఁ విధువింబముఖి,

మ—క. అదియేనేననుకొంటిని

సుదతీయేమిడినకనులఁచూచునెమనలక.

14

కీ—సుందరీ తొందరించిన కార్యంబవునా నేనందుకేకదా యోచించుటలు.

మ—అక్కా నీవన్నియు దెలిసినదానవు, నీవే చక్కనపోయెదవ్రానాకు నా చక్కయేముఖ్యము.

కీ. పడతిరోచల్లనిపన్నీరు చిల్కనా?

కీ—యదికను దమ్ములకంటవలదు.

మ—కమలాక్షిరో చంద్రఖండంబు రాతునా?

కీ—స్తనచక్రములకడదలచవలదు.

మ—కలికిరోచిగురుటాకులగుత్తులిడుదునా?

కీ—తనుభర్మమునకవితగులవలదు.

మ—వెలదిరోనేమంచివీవనజేతునా?

కీ—పాణిపుష్టముకడపట్టవలదు.

మ—గీ. చారుతరశై త్యచందనఃపారికొరి

తెచ్చితిని చల్లవచ్చునమచ్చకంటి

కీ—మదనతాపంబుచేగాగిహృదయకలశ

పూరితస్నేహరసమదిపారలవలదు.

15

(అనెడు పలుకులకు మదనమాల మదికుదరక)

మ—కం. ఏపనిసేయగఱోయిన

నాపనివలదందువెప్పఁడదియేమిటికో.

కీ—కం. ఓపడతికోపమటవే

యాపనులాస్థానములనునహాములటవే.

16

మ—అక్కా కీరవాణి! ఈచక్కెరబొమ్మ వాల్చినపక్కకదల్చుకున్నది.

కాలాతీతంబైన నేమి హాని సంక్రమించునో గాన తొందరగా శై
త్యోపచారంబు లొనర్చుటయేమంచిది. (అనికీరవాణిజూచి)
సీ. ఇంతియూచిగురాకు! లేమి సేయుదమమ్మ?

కీ—రీవిపాదములకంటింపవమ్మ.

మ—అరటులపొరలున్న వవియేమిపనికమ్మ?

కీ—పొలలియూరువులకు! పొదువవమ్మ.

మ—తోరమాయలగుత్తులదెందుకోకొమ్మ?

కీ—చెలిగుబ్బచనులపై చేర్చవమ్మ.

మ—కలువ రేకులుచాల! చెలులు దెచ్చిరినుమ్మ?

కీ—కలికిన్నులమీద! కప్పవమ్మ.

మ—సీ. మొలకజాల మిదెందుకోర తెలియదమ్మ?

కీ—ముగుదకుంతలములనుండి! ముడువవమ్మ.

మ—చెలఁగికొందమ్ము లేపని! సేయునమ్మ?

కీ—గోతిచేదోయికిని గీలుకొల్పవమ్మ.

17

మదనమాలా! చూచితివా యీవస్తువు లీస్థలంబులకనుకూలం
బులీ శైత్యోపచారంబులచే నొక్క యరక్షణంబునకు తెలివి నొంది
ప్రకాశింపఁగలదు. చూచుచుండుఁడీ. (అనునంతలో ముసుంగిడిన ప
ట్టుశాలువనడల్చి దిగునలేచి, కీరవాణి మదనమాలలంజూచి)

మి—తోబుట్టువులారా! మీ మోముదమ్ము లెందుకో చిన్నబోయియు
న్నవి చెప్పుఁడు. (అనినవారలు చెక్కిళ్ళు దువ్వకొని చెక్కులు
ముద్దుపెట్టుకొని గంభీరభాషణంబులతో)

చె—గీ. ఏమిచెప్పదుమమ్మ! విపుడుమూర్ఖ

జెందినందున భయమంది! చేయువిధము

లెల్ల చేసిన తెలివెంది! తిపుడుమధుర

మృదులవాగ్మ్యందధృతకుంద! మిత్రవింద.

18

(అనిన వచ్చియురాని నవ్వునన్ని పునకొహవేళం బగుటయు
చెలిక తైలం గనుంగొని)

తోడిరాగము - ఆదితాళము.

మి—రాడేమాయలకాడే-యీదుజోడని నమ్మియుంటిని
నన్ను వీడనివాడనుకొంటిని । యేడే వాడయ్యె రాచపాడి మాని
యెందు॥ రాడే॥

ఘనుడాతడవి వలకొటగా! యల్ల! మునిమాటబవినీశ్వమాటగా!
మది! ననుకున్నముచ్చటలవి దూరమెపోయె॥ రాడే॥

మారుడెక్కువశత్రువుడాయెను ! కంటికిరీతికూర్కులేదాయెను
కీరజాణియుంకయేరీతిభరియింతు రా॥

వరకీర్తిజితిహీరకాశుడైచొల్లే । దుర్దిదివ్యసాధనివేళుడై
ధరతాడేవలిలక్ష్మీనరసింహరాయేద్యుడు రా॥

(ఇవిధంబున నలంగుచున్న యామంగళాంగింగనితేనెబొలు
కుపలుకులతో.)

చె—కం. కొమ్మారామనవినిగై
కొమ్మారీవింతమరులురకొనతగదమ్మా
రమ్మావనరాజివినిక
రమ్మారయనుగుణసదనరరాజితపదనా. 19

చం. అచటికిపోయిచూడదగినట్టివినన్ని యుజ్జావనచ్చట
న్వీచికలపుష్పసంపదలరవేడుక లెల్లనుగన్న నెమ్మది
న్యూచిగనుపించుపిమ్మటసరరోహహతోచనయిల్లుజేరిన
నృచురతనన్ని కార్యములభంగురరీతిజెలంగుతచ్చకన్ ॥ 20

(అనిన సంతోషమొందక డోలాయమానమాననయై)

మి- క. మాటలొకకోటిచెప్పిన
హాటకచేలుండువచ్చిరహానుదలిర్ప
గ్నూటములదేల్చకుండిన
బోటిరొసంతోషమెట్లురపుట్టును చెవవమా. 21

అయినమీ ఇష్టానుసారంబువచ్చెదనదియు తీరును. నారదునిమాటలకన్న నీతోటయెక్కువయే! మీకుకోపంబురానేల లెందు. (అని అందరు వరిక్రమింతురు.)

(రంగము. శృంగారవనంబు.)

మిత్రవింద చెలికత్తెలతోప్రవేశించి యచ్చటివింతలు కన్నులకొలఁదిజూచుచు చెలులంగనుంగొని)

ఫీః రాగము-ఏకతాళము.

వనమెంతో శృంగారమేమెలా!

వినమిట్టిదని గట్టిగను నెవ్వరనరైరిమున్ను॥

వన॥

ఆలమల్లెపువ్వుగలతావు-లిలమించెగలిగించె!

వలనొప్పబలుకూరిమెదకు॥

వన॥

చామంతివిరులేమొపొలుపొంది-నామీదనామోద!

మీమాడ్కిప్రేమంబుజూపె॥

వన॥

ధరచొల్లేరుపురముననుండి-వరతాడేవలి లక్ష్మీ!

నరసింహరాయేడ్యుడేలు॥

వన॥

నీ. తనముక్కురంగునఃస్యూసబూనెననికదా

చిలుకదాడిమపండ్లుఃచించుపెల్ల

తననల్పునీడయంఃదునిచెనేడనికదా

యామ్రంబుననుపికంఃబలచుపెల్ల

తమకుంభములదాకఃతలచినవనికదా

వెలగపండ్లకుకరుఃల్వేచుపెల్ల

తనకై త్యమొగిగర్భఃమునదాల్చెననికదా

వలిగాడువరటులఃగలచుపెల్ల.

గీ. తమతనుప్రభలొగితరంఃగములనుంచె

ననిగదావానిహరియించఃహంసలెల్ల

నీకొలంకులలోనుండుఃపెల్లచూడ

చిత్రమయ్యెనుపూదోటఃచెల్వమెల్ల.

‘అని కీరవాణి కై దండకొని’

అహ మంగళాంగి మనకుటంగట చెలంగు సరోవరస్థిత మం
జితర కంజాతపుంజ సంజాత, మకరంద, బిందు సందోహాపాన
మద బంభర డింభ శుంభ త్సంగిత మాధురీ శ్రవణాసక్తచిత్త స
మాగతై ణ కిశోరంబులును తద్దై ణకేశోర విశాల చంచలదృగంచల
సంభూత హాశ్చర్య రసమహార్ణవ తరంగిత రంగిత కరుణాప్లవస్థిత
వనదేవతా వితానంబును, తద్వనదేవతా కనత్కనక కుంభసదృశ
మాంసల స్తనయుగ్మలావణ్య వీక్షణమాత్ర ప్రీడికృత కరిణీనికరం
బును, తత్కరిణీనికర సముద్యత్కర కంపితరసాల రసారుహంబు
బును, తద్రసాలరసారుహ పతితమహా రుచికరఫలవితానభుజ్యమా
నసంతోషిత వనసంచార శబరవనితా సందోహంబై వెలుంగు నీ
యారామంబు నందనంబును గ్రేణిసేయుటకు సందియంబే సంతోషిం
చితి. ‘అనిన కీరవాణి సంతోషంబున’

కీ—కం. మెచ్చితివీవనరాజం

బచ్చుగదోహదముసల్పవై తివికొమ్మా

మి—కం. మచ్చికతోనదిదెల్పిన

మెచ్చుచుసల్పెదనుమనకు మేలుగదమ్మా.

28

(అనిన ప్రతివృక్షంబును జూపించుచు)

కీ—సీ. ఇదియశోకముదీనిపదతాడనముసేయు

మిదివకుళేంబుమేలొదవనుమియు

మిదికురువకమునీవెనసికాగిలిగొను

మిదితిలకంబిందువదనచూడు

మిదియెమాకందమియ్యెడకరంబునముట్టు

మిదికర్ణికారమింపెనయజేయు

మిదియెవావిల ముఖాహీనవాయువుగప్పు

మిదియె నమేరు మోమెత్తినవ్వు

సీ. మిదియెసంవెంగముఖ రాగ - మెలమినీయే

మిదెప్రియాళువు సంగీత మిచ్చబాడు

మీవిధంబునఁ బుష్పించు నీకుజంబు

లట్లుగాకున్నఁ బుష్పించఁజదినిజంబు.

24

(అనివలుకు చెలివలుకులకు మొలకనవ్వు లొలుక)

క-కష్టరగంధి! నీచెప్పినచొప్పున చేసితివి. నీవన్నమాట లన్నియు వన్నె జెట్టినట్లు జరుగుచున్నయవి నావెంట నంటిరమ్ము. నెచ్చెలీ! యిచ్చట విచ్చలవిడితూసిన పచ్చపువ్వుల గోరంట దంట కొల్లగా నల్లుకొని తరజి కిరణంబుల జొరనీక చల్లగాడ్చుల కిరవై యుల్ల సిల్లు యీమల్లెపొదలలో నుల్లంబులు రంజిల్ల సల్లావంబులాడుచు కంటికింజైన నీటుకాండ్రతో బోటులు వాటంబుగా కూటంబులొ నర్చుట కాహా యెంతవీలుగా నున్నదో కన్నులారజూచితివా? యిది యట్టులుండనిమ్ము. మనకుఁగటజెలంగు సంవెంగలసొంపు కంటికింపుగాకంటివాఘమఘమమను వాసనలెల్లదిక్కుల నల్లు కొని బంగరు రంగును తురంగలించగల సోయగంబుచే నివ్వటిల్ల పువ్వులు కొల్లగా శోభిల్లుచున్నయవి. ఇట్టి పసగల కుసు చంబుల దంట కొక్కతుమ్మెదయైన మతిమఱచియైనం జేరదు కదా. నిండుజవ్వనంబున గండుమీటు నాయండకా పుండరీకా కుండరుడెంచని చందం బిందు గన్పించుచున్నయది. అక్కానా కొక్కకుతోడై రికదా. ఇదిపోనిమ్ము. ఈపన్నీరుకాలువదాటిపో దమురమ్ము. తొయ్యలీ! యీతియ్యమామిడిచెట్టుకొమ్మలసందున పసందుగానుండిమెందుగాపండిన పండులను తనచంచుపుటంబుతో చించిరసవిసరంబు పసమీర్తవాని తనచెంతనున్న కాంతకందించుచున్న యీశుకరాజంబును చక్కగాజూచితివే! యేమిహాశ్చర్యము! యెక్కడచూచినాశ్రీపురుషుల కన్యోన్యదాంపత్యంబులే కన్పించుచున్నయవి యిదిచాలించుము. చల్లని నీరంబులువెల్లువలై పారుచున్న నాసరసిచెంత నొక్కవంతగన్పించుచున్నయది. చె

చ్చైరపోదమురమ్ము. చూడు-చూడు. చేమంతి పూబంతులు
రెండుచేతికిచ్చి హెచ్చిన మచ్చికతో నొక్కచెంచుకోడెకాదొక్క
చక్కెరబొమ్మనుగట్టిగా బట్టుకొని నీచెక్కుటద్దంబులొక్కసారి
నొక్కనిమ్మని మొక్కిన నాటక్కులాడిగిరక్కున మరలిపోవుచు
న్నయది. ఆది రతిపరిశ్రమ యెలుగనికన్నియవలె దోచుచున్న
యది. కాకపోయిన యాకలికికంటికింపుగన్పింపకున్న వాడేమో?
లేకమననిద్దరినిచూచినయీముద్దియసిగ్గుచేపోవుచున్నదియో. బో
టీమనకేమైన పాపంబుపాపించునా (అనినకీరవాణినవ్వుకొనుచు)
కీర—బాలా! నీవెంతబేలవే యావాలుగంటి నేమైనమనమొద్దనిగద్దరిం
చితిమాయేమి. నీపిచ్చిచుచ్చటలిక చాలించుము (అనిపశ్చిమదిక్కు
మొగంబై)

మి—కలకంతకంఠీ! మనమనేక మధురరసభరితంబులగు ఫలంబు లనుభ
వించితిమి. సుధామధురంబైన చల్లనినీరంబులుగోలితిమి. ఈయా
రామంబునన్గలచిత్రంబులెల్ల కన్నులకింపుగా చూచితి మికకొంత
సేపు ఒక్క బొలర సాలభూజంబుక్రింద నెలరాతినిన్నెయందు కూ
రుచుని పరిశ్రాంతిజెందుదమాతల్లీ. (అందరుపరిక్రమింతురు.)
(రంగము-వనములోనున్నమేడ. సభిపరివృతయైనమిత్రవింద
ప్రవేశించుచున్నది.)

మి—మదనమాలా! కాంచితివా.

శీ. భానుడటుదెంచునని ప్రేమరమూనివేడ్క
పశ్చిమాశాసతీమణిపరగనెట్ట
వట్టుచీరెనుదాల్చినరవగిదిచూడ
సంజకెంజాయదోచెనురఘాయగతిని.

25

. ఆచీరపనికిరాదని

దాచివెసన్నల్పుకోకరదాల్చినగతిమా
దాచానకటికిచీకటు

లీచతురాశలమెలంగరహెచ్చుగపైపై.

26

క: నిక్కముగ గగనచారులు
చక్కగదీపంబులిడినరచందంబున నే
డక్కాచూడవెమింటను
జుక్కలుకన్నట్టిచూడరచూడగనింపై.

చంద్రోదయవర్ణన.

సీ. హరికి మొక్కిడిశచీరతరుణి వెల్లించిన
దీపించుక హృదరదీపమే మొ
పూనిజయంతుడొరప్పగ భార్యవెసచూడ
మొనసిచూపించెడిరముకురమే మొ
తమ్ముడుచూడకంరదర్పుడొయ్యనగట్టి
వంపినముత్యాలరబంతియే మొ
యమరులు తమజయంరబమరఁదెల్పుఁగవేడ్కఁ
గట్టించినట్టి జేరగంటయే మొ

గీ. సారవల్లభకంఠస్థరహారమందు
బరగుచున్నట్టివజ్రాలరపతకమే మొ
వైజయంతమునందు దుర్రవారగతిని
నలరుగోమేధికపు గడిరయారమే మొ.

(అని కొంతసేపు వితర్కించి గట్టిగా)

సీ. కర్పూరదీపంబురగాదీవెలుంగుపై
వెలయజక్కవకవరవిప్పజొచ్చె
వరపుగాముత్యాలరబంతిగాదీప్రభ
పొడగన్నవెన్నెలరపులుగులెచ్చె
ఖచరులమేటిజేరగంటగాదీకాంతి
చూచినపద్మమూలొంపునిచ్చె
కమ్రదర్పణఫలరకంబుగాదీదుచి
గాంచినకల్వలరగములుమెచ్చె.

గీ. సన్న సన్నని వెన్నెల లల్పాగ్రనమ్మ
చూడచూడగవలిగాద్వు సోకెనమ్మ
మగుచుక్కలుపైపై నరమా సెనమ్మ
పేర్మిగనవమ్మయిదిచంద్రబింబమమ్మ.

29

(అనితచ్చంద్రాగమంబున కానందభరితాంతఃకరణయై కొంత సేపూరకుండి)

ఓమదనమాలా! ఓకిరవాణీ! గండుమీరెడి యీపండువెన్నెల
జగదండంబు నిండికొని కాంతిమంతంబై యున్నదను సంతోషంబు
నామంతనంబున కింతయైన లేదుగదా! మీకందరి కెట్లు లున్నదియో
యెరిడకాలంబున పండునిప్పుల దండగూరుచుండ నెట్లుండునో యీ
చంద్రుని చంద్రికా హారంబు నామేనికంత యుష్ణంబు చేయుచున్న
యది. నాకీబాధసోకకుండ నీకల్వల తేడును వేడుకొనుచున్నదాన.

(అని ప్రకాశముగా)

క. చల్లని రేడవునీదగు

చెల్లెలుకల్ములనొసంగుశక్తినినందరికి

న్గొల్లగనీబావయుపెను

బల్లిదుదుభవద్గురుండురపాల్కడలిగజే.

30

ఇట్టి నీవు నాయట్టిపట్టిని రట్టుపెట్టనాయమా (అని వేడుకొని
ననంతకంతకు కిరణప్రసారణంబెక్కుడైన తీవ్రకోపానలంబు దరికొ
ల్పుచు.) శీతకరణా! యిక నీగర్వభంగం బగునట్లుగట్టి తిట్టుల తిట్టెడ
చూడరా (అనిబిగ్గరగా)

సీ. పగలెల్లదాగిదొంగగతితేడిరుగాడు

ముచ్చనీయెదపై నమచ్చవుట్ట

సొంపుగామిత్రుని చూడలేకనలంగు

దైన్యాత్మనీకళల్దరగిపోను

చదువుచెప్పినవాని ముదితనుచేకొన్న

వావిలేనట్టినిరన్బాముబట్ట

మొదటిచెల్లెలితావుముకుళింపచేసిన
ఖలనీకుపాండురోగంబువుట్ట
గీ. వుట్టినింటినిబొంగించిరపారలసేయు
కష్టజాతివినీజిగిరకాఱు చుండ
వెనవియోగులపై బండ వేయుచుండ
కందదాయనునీకండచందురుండ.

31

క. తదనులబాధింతురయో
పురుషులకై సిగ్గులేకరపాల్పుగనీవా
మరుడాయుష్కంతులరై
హరిహరిపావులకునాయువధికముగాదే.

ఉ. మునుపలదక్షయాగమునముఖ్యతదక్షునిపక్షమైమదం
బునవడివీరభద్రునితోబోరిననిన్నొగివామపాదము
ట్టననలయిరిచెనప్పుడుతటాలునబారితివారమూర్ధశాం
గనలగలంచకోరిచెడుగాయిదిబంటుతనంబెకాజుకుక.

32

33

(అనియనేక విధంబుల దూరిచెలులగనుంగొని) ఇక్కిరాతుం
దుక్కుమిగిలి లిట్టినమొండివడి పండువెన్నెలల నలయింపుచున్నవాడి
క నేనోర్వజాల. (అని మూర్ఛమునింగిన కీరవాణిమదనమాలంజూచి.)

కీ-క. వనజాస్తునిబారిజ

వనిగుందినగాదెమనమ్యవనముకురాక
ల్యనజాక్షినిచటనటువలె
వనజారినలంచసాగ్యవనమేలయికక.

34

(అనిమదనమాలయోచించి)

మ—అక్కా ఈచక్కెరబొమ్మను ప్లావచారంబుల నూర్చు దేర్చి
యింటికిచేర్చి యీముచ్చటలా మచ్చెకంటితల్లికి నన్నలకు దైర్చి
శ్రీఘకాలంబులో స్వయంవరంబు జరుగునట్లు సేయుటయొచిత
మైనట్లు నాకు తోచుచున్నయది. నీచిత్తం బెట్లున్నదో యోచిం

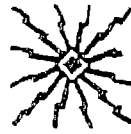

చుము. లేనిచో నీతోయజ్ఞానన కాయజ తోయజ్ఞాదులబౌదులచే
డస్సినపిదప మనమేమి సేయగలవారము. (అనిన)

శీర-----మధనమాలా ! నీయోచనయోచించితగినదే.

(అనిమూర్ఛదీర్చి, అందరు నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయాంకము సంపూర్ణము.

శ్రీ జెన్న కేశవసహాయము.

మిత్ర విందాపరిణయనాటకము.

చతుర్థాంకము

(రంగము-విందుడు-అనువిందుడు-మంత్రి.)

నర్మసచివ! ఇటురమ్ము.

మం—రాజకుమారా ! వచ్చియున్న పాడసెలవేమి,

విం—క. మామిత్రవిందకాశిత

రామకువరు సస్వయంవరము సేయుమటం

చాముని పతి సెప్పినమన

మేమి యొనర్చకనునుంటిమిందాకనొగిన్.

కావున మంచిముహూర్తంబు విచారించి చెప్పటకు మనవు
రోహిత శిఖామణియైన గర్లమహాముని నాగివింపుమా.

మం—చిత్తమాలాగే పిలిపించుచున్న పాడ, (అంత గర్లండరు దెంచి

ద్వారపాలకుడూచి)

గర్ల—ఓరి! నీవెవ్వండలైనా నేను వచ్చియున్నానని మీరాజుగారితో
చెప్పుమురా ?

(అనిన పాడులొపలికిపోయి)

ద్వా—ఓరి! నీవెవ్వడలైనా నేను వచ్చియున్నానని మీరాజుగారితో చె
ప్పుమురా? (అనినరాజునవ్వుచు)

విం—ఛీ! ఛీ! పిచ్చివిధవా ! వచ్చియురానిమాటలు మాట్లాడకుపో.

(అంతపాడరుదెంచి గర్లనిజూచి.)

ద్వా—ఛీ! ఛీ! విచ్చివిధవా! వచ్చిరాని మాటలు మాట్లాడకు పో.
అని అన్నాడయ్యా స్వామి!

(అనిన వానినూచి)

గ—అష్టాదశాశుంఠా! ఆయన వచ్చియున్నాడని అనరా.

అనిన ద్వారపాలకుడిట్లనగా రాజు కోపోద్దీప్తితమానసుండై.

విం—ఛా! దుష్టమానసా! చెంపలునేయించెదవెల్చిపో. మల్భావచ్చితి

వేని నీమచ్చమాపెద (అనిన వాడువచ్చి అడియేఅనును)

గ—ఈమాటువెళ్లి మీప్రారోహితుండగు గర్గుండు వచ్చినాడనిచెప్పు

మురా (అనినచని వాడట్లుచెప్పును)

విం—శీఘ్రముగారమ్మనుమని చెప్పుమురా (ప్రవేశించును)

విప్రవర్యా పదివేలవందనంబులు కల్యాణు, కల్యాణు. ఈమ
ణిసింహాసనమందధిష్టించుడి (కూర్చుండిసిమ్మట)

గ—రాజన్యశేఖరా! మీరునన్ను రావించిన కారణంబేమో సెలవివ్వు
దు (అనినహాసన్ముఖుండై)

విం—గీ. పాండుమీరగమామిత్రవిందకిపుడు

పరిణయమొనర్చగనుస్వయంవరముసేయ

బూనినారముశుభకరంబైనయొక్క

లగ్నమునుచూచిచెప్పుమీరలలితచరిత.

2

(అనిననాబ్రాహ్మణుండు హాస్యరసంబు చూపించదలంచి)

గ—రాజా మేముక్తాంతగా గుద్దలించిన పంచాంగశ్రవణ శ్లోకంబునా
వధాన చిత్తుడవై వినుము, (అని పంచాంగము చేత పుచ్చుకొని
బిగ్గరగా)

శ్లో॥ శ్రీకల్యాణగుణావహం రిపుహతం దుస్వప్న దోషాధికం।

గంగాస్నానవిశేష పుణ్యహననం గోదానభంగం నృణాం।

ఆయుర్భంగమముత్తమం సుచిహతం సంతాన సంపర్ధరం।

నానాగుగ్ధతసాధనం సముచితం పంచాంగ మాకర్ణ్యతాం॥

అద్యరాత్రి తిథిశుణిత రంగసాని ... .. గడబడ నామ
సంవత్సర దారితలమాసంబున నిండియపక్షంబున నేడు ద్వాద
శాంగుళ ... .. వారం కంఠాభరణ నక్షత్రం దుర్మదయోగం బా
లకరణం. ఈరోజున పన్నెండుగడియలరాత్రికి ... .. ఛా
ర్జం తెల్లగా వెళ్ళిపోచుంది మహాప్రభో ! (అనిన రాజ ముసిముసి
నగవులునగవుచు)

విం—గురుశిఖామణి! మీటిక హాస్యరసంబుమాని శాంతరసంబుగై
కొని మేమడిగిన ప్రశ్నకును తరంబొసంగవలయును. మహాత్మ!
(అనిన సంతోషి తస్వాంతుండై)

గర్గ—అష్టాగే చెప్పు చున్నాను. రాజేంద్ర!

గీ. సరవిరేపటిమాఘమాసంబునందు

శుక్లపక్షంబుననుమదిసాంపుమీర

దశిమిగురువారమునమహోదా త్తగతిని

నెక్కలగ్నంబునఫలమైయున్నదయ్య.

కె

ఈలగ్నంబున మీరాకార్యం బొనర్చితిరేని చక్కగా నిర్వర్తి
ల్లు. రాజచంద్ర! (అనిన సంతోషించి మంత్రమోగంబుచూచి.)

విం—నర్మసచివా! యీధరానుర శిఖామణికి అనర్ఘ్యవస్త్ర భూష
ణతాంబూలాదికంబు లిప్పించి వీడ్కొల్పుము. అంగవంగ కలిం
గ కాశ్మీర కురు కరూశ ద్రవిడాంధ్రదేశ ప్రముఖ చప్పన్న దేశా
ధినాథులకు ఈవార్త శుభలేఖలమూలముగా తెలియపరుచుము.
లగ్నకాలంబు వరకేవిధమయిన లోపములు లేకుండునట్లు అన్ని
కార్యంబులొనర్చుము. మన నగరంబుశృంగారింపఁ బనివాండని
యమించుము.

మం—భవదాజ్ఞాను సారంబుగా భూసురోత్తమున కన్నివిధంబుల
సంతోషపెట్టి పంపినాడ. తక్కినవన్నియు క్రమక్రమంబుగా సిద్ధ
పరుచుచున్నవాడ.

(అందఱునిష్క్రమింతురు.)

రంగము—భర్తృ హర్తృము.

(మిత్రవింద ససఖ్యై వ్రవేశించి, చిత్తజాయత్త
చిత్తయై తత్తరంబున.)

14 జంఝూటి-హావకము.

మరచిపోతివ్రా కృష్ణా-కృష్ణా కృష్ణా నన్ను
కలుపుదీరనీదు సోయగంబుగాంచనైతిహా!

నెరకొగిటనుండితివను-బిరుసుననేమోసపోతి

మ॥

ఇచ్చకములు చేసినా-కేమోయేమో యేమో చెప్పి!

పిచ్చిదానిచేసికూరి-మెచ్చజేసితాహా!

మచ్చికచేపయ్యెదముడి-విచ్చిననలముచ్చటలు

మ॥

పెదవిలేనియలాని-యానియానిమెచ్చి!

సదమలాంగినిన్ను బాయ-జాలనంటివాహా!

మ॥

ముదమొదవగకందర్పుని-కదనంబుననేలనదది!

ధరణిచొల్లెరుపాల-పాలపాలశౌరి!

కరుణతాడేపల్లిలక్ష్మీ-నరసింహరాయావన!

శరణంటినిసరసిజముల-నిరసించెడిచరణములకు

మ॥

(అరు నాశ్యంబులు విని వెరగంది కీరవాణి మదనమాలలులేచి
చెలి-తల్లి! రాజపుత్రి! నీకొదవినమదనజ్వరంబును చంద్రులై త్యంబును
పోగొట్టి యుంటిమీ. తిరిగి కృష్ణపై త్యోద్రదేకంబు గలిగినట్లు తో
చుచున్నయది. ఏమికారణంబు చెప్ప మొప్పులకుప్పా ఆనిన
తలయెత్తి చూచి మహాద్వైత్యంబున)

మి—ఉ. ఏమనిచెప్పుదాన తరళలేక్షణలార! మదీయమానసం

బామురై రియందుప్రియరమారగడిం దెనుమేనుమాత్రమి

చోమిముబాయకున్నయది-సొంపుగ నేనుగమింగువెల్గపం

డై మనియున్నదంచునెద-లందులనమ్మకుడమ్మమీరికకా.

4

(ఆత్మగతంబున)

15 నాటకురంజిరాగం-రూపకం

మర చినామరపు కావుగా—వగ కానివగలు॥

కరువుదీర మోవిపాన-కంబుగ్రోలిచవులకలరి!

చెరుకుర సంభాక లెక్కయే—చెలియనిపలికినపలుకులు

మఱ॥

నడుముక్కిందయెడమ చెయ్యి—నాణెముగనుజొనిపియెత్తి

యొడ లెల్లను నొడలిపయిన్యడ—కాగిలిగొనుదుడుకులు

మఱ॥

కప్పురంపువిడెమువంట-గట్టిగానుబట్టినన్ను

చవ్వనమునివంటనుగొను—మివ్వుడ నెడుపలుకులన్ని

మఱ॥

లలిదలిర్చ తాడేవల్లిలక్ష్మి—నారసింహరాము

నలరించెడుచొల్లెక్కుర—జలజాతునిబలు నేర్పులు

మఱ॥

(అనికీర వాణిమదనమాలలగనుంగొని

నీ. రాడుగానాయాదుఃవాడుగాదయవీడి

నాడుగానాయమేచూడవమ్మ

(అనినమదనమాలయంజలిపట్టి

మ—ఎందుకేచెలివానికీపొందుకేగదదీని

మందుకేయోచించుకీమందునమ్మ

మి—పోదుగావిడనాడకీరాడుగాయికూర్చి

లేదుగాప్రియమునామీదకొమ్మ

(అంతకీర వాణి తేనెలొలుకుపలుకులతో

కీ—కందకేమదిభీతికీజెందకేమరుబారి

గుందకేచైర్యంబుకీజెందవమ్మ

మి—గీ. మానవచ్చునెయనుభవకీమైనకతల

మ—మానుటొకయబ్రమేవెట్టిదానవమ్మ

మి—పోయివచ్చెడివారెవ్వకీరేయచటికి

కీ—పంపవేపోయివచ్చెదకీపైడిబొమ్మ.

5

చికురనిందితషట్పదబృంద ! మిత్రవింద ! నీడెందంబున నెందు
కు సందియంబు. నీయిష్టంబుకష్టంబనకస్పష్టంబుగా చేసెద. చెప్పదగి

నమాటలు చెప్పిన నిప్పుడే పోయెద. నామాట ముమ్మాటికి నమ్ము.

(అనిన చిలునపునపుచు కీరవాణింజూచి)

మి—నీ. కనుమూసిననుచూచి ననుసీదుసోయగం

బున్నతగతితోచుచున్నదనుమి

తనుమానిననుకానిపనిబూనిపెరవాని

కోమలికలనై నగోరదనుమి

తనయన్నలనుమన్నననుగోరితనపూన్ని

తెలియగానూచనతెలిపెననుమి

సిరిపట్టివరవెట్టినదుచిరబాణము

ల్వేయగాచెలినిల్వదాయెననుమి

గీ. యబుకలొలుకగకలకలబలుకుచున్న

చిలుకవలుకులకలకలకులికెననుమి

యుమ్ముయుమ్మునుభసలగానమ్మునకును

కొమ్మకిమ్ముగతలడిమ్ముగమ్మెననుమి.

6

ఉ. రమ్మనుపువ్వుబాణికికీరమ్మనురాగముకల్గెనీపయి

నైమ్మనురుక్మిణీసతివలెన్తనుపందగుమాశుభాంగినీ

సొమ్మనుకొమ్మగాదొకరిసొమ్మనువేడుకతోడనీవుగె

కొమ్మనుపైడిబొమ్మయనుకొమ్మనుకృష్ణనితోడనెచ్చెలీ.

7

చ. దరమనుమాశుభాంగికిమురదంబలరించెడికందరంబునుం

దరమనుమావసిండికినిరతళ్ళులొసంగెడిమీసిరీవికా

వరమనుమాచనుంగవకురవారిజలొచనరేపెనాస్వయం

వరమనుమాజనార్దనునిరవాసిగతోడ్కొనివేగరాసుమా.

8

అనిచెప్పి నిరుపమాలంకార సర్వావయవయై తనశృంగారం
బంత యొక్కదర్పణవటంబునం దాకర్షింపచేయించి యది కీరవాణి
కరంబునకు కరంబుగానొంసంగి ప్రకాశముగా.

16 శ్రీరాగం-రూపకం.

పోయిరావె బలికామణి ! హరికడకునేదు॥ పో॥
 నాయుదంతమంత జెల్పి తోయజాతునీయెడకును బాయక తే॥ పో॥
 నిన్నునమ్మియున్న దానను! నామనమునందునీ॥ ని॥
 కన్నె పోయ మెల్లసొగసుగామెనర్చి! వెన్నునకేజన్నె కడితి॥ పో॥
 ఒంటిగాంచిమాటలాడవే ! గోపాలుతోడ నెంటి॥
 కొంటెలైనయచటివాలుగంటులకట! వింటేబల్తుంటాయిక॥ పో॥
 ధారుణిచొల్లెరుపురమున! విహరించుచుండి॥
 నారితాడేవల్లి లక్ష్మీనారసింహకాయావసుడేలును నిను॥ పోయి॥

కేశాశితజితనీరద శ్రేణి! కీరవాణి! నాసంగతినీవెఱింగినదేకదా!
 మొట్టమొదట పటంబుముందటబెట్టి కనిపెట్టి మాటలాడుము. స్వ
 యంపరంబునకుదప్పక రమ్మనుము. రానట్టయితే నీరాచపట్టి సిరిపట్టి
 బెట్టేయునలరంప కట్టియులుగుట్టుచెడగొట్టు. మట్టు మీఱినవగలసెగల
 న్బొగలి నగుబాటుజెందునని ముకుందునితోచెప్పి యొప్పించుకొనిర
 మ్ము. వచ్చుచో యావట ఫలాధరుని పటంబు దెమ్ము. శుభమ్మున
 బొమ్ము (అనిరెండుమూడడుగుల కొలంది సొగనంపును.)
 (అందరునిష్క్రమింతురు.)

రంగము—ద్వారకాపురంబు శ్రీకృష్ణకోర్టు.
 కృ—(కోరమీసంబులు వడవేయుచు) అపదుర్ధరొన్నత్య ! యుద్ధ
 వామాత్య!

మం—చిత్తము నందితననక సనందన నందనందన !

17 జంఘాటిరాగం—రూపకం.

కృ—మంత్రీసత్తమా! తెలియంగబల్కు॥ మంత్రీ॥
 తంత్రములనుసేయుచుభువి దానవులుజెలంగవారి
 మంత్రంబులువినిశితశర మంత్రంబులగూర్చెదవడి॥ మంత్రీ॥

మం—నందనందనా చేసెదనుమనవి।

నం॥

ఇంది రేశదనుజుడొక్కడేని-యిద్దరాస్థలంబు।

నందునగాన్పించరుయే-నందునడాగిరా తెలియదు॥

నం॥

కృ—భటులువచ్చిరే మనమంపినట్టి॥

భటు॥

దిటవుమీర గానునరుడు-నిటల నేత్రుగూర్చితపము।

పటుగతితోనొనరించియు-పశుపతాస్త్రముగొనెనట॥మంత్రి॥

మం—నిజముచేవరా మీఱన్నవార్త॥

నిజ॥

విజయుపూన్కి దీరకున్నె-విస్ఫురత్యపాఫలంబు

భుజియించిన కరుణించక-పోనే శంకరుడైనను॥

నం॥

కృష్ణ--శూరులెల్లను సుఖమున్నవారే॥

శూ॥

పొరులెవ్వరై న దుష్ట-బాధజెంది కుందరుగద

కారుణ్యమనంబుల మన-వారలు వర్తింతురుగద॥

మంత్రి॥

మం—ధరణిచొల్లెరు పురపాలుడగుచు॥

ధర॥

వరుసతాడేవల్లి లక్ష్మీ-నరసింహ రాయగగణ్యు

సిరులొసగుచు రక్షించెడి-ధరణీజపుని బోలినశ్రీ॥

నంద॥

సీ. పాపిపూతనమున్నెపాణిముల్వడిపోయె

మదతృణావర్తుండుమాయమాయె

శకటాసురుండుభాస్వదీతినిదిచె

కడుబౌవుకొంగరక్కనుడుగాంచె

కంసభూపతితమగమునుండిపడిచచ్చె

చాణూరుడాయమస్థలముసొచ్చె

యవనుండు మదమునదవిలివేలకుగూలె

క్షితిజరాసంధుండువెతలదూలె.

గీ. దుష్టసంఘముభవదీయముష్టిహతుల

దెల్చిపోయినకతమానదేవమధ్య

రాష్ట్రజనులెల్లహాయిగారాత్రిబగలు

సౌఖ్యములదేలుచున్నారుచక్రధరణ.

నిర్వక్రపరాక్రమ నిర్దళిత దుష్టరాజచక్రుండవై ప్రకాశించుభ
వద్రక్షణీయంబగుచున్న రాష్ట్రంబెల్లనుల్లసిత సర్వసాఖ్యలీనంబై యు
న్నయది. శౌర్యాదార్శ్యైర్యగాంభీర్య ధుర్యుండవగు నిన్నింతవాడ
వని స్తోత్రంబుసేయుటకు పాత్రుండనేభ క్తపక్షపంకజాక్ష!

(అనిన సంతోషిత స్వాంతుండై కోరమీసంబులు వడవే
యుచు)

కృష్ణ—ప్రస్తుతకరణీయంబులగు కార్యంబు లెవ్వియు లేవుగదా.

మం—చిత్తము. విచారించిచూచిన నేమియుకనుపించియుండలేదు.

కృ—చం. కుడితొడచేయి లోచనమరకుంఠితరీతి చలించుచున్నది

య్యెడనెదలోన పేడుకలురహెచ్చగజొచ్చెను రుక్మిణిన్ముదం

బడరగ బెండ్లియాడుతరికనై నగతిన్గనుపించెనాకు నే

ర్పడవివరించునీమదితిరంబుగయోచనచేసిమిత్రుడా.

10

మ—సంరక్షిత కృష్ణా! శ్రీకృష్ణా! భవదమృత మధురవాక్యంబులీ

సేవకునకు కర్ణానందంబులు చేయుచున్నవి. కొద్దికాలంబులో

నొకముద్దియ నీముద్దరాలగు నట్టుకను వట్టుచున్నయది. ఇందు

కెందును సందియములేదు. దక్షిణనాయకుండవై ప్రకాశించు

నీకెందరుసుందరులైనం గొడువగానే యుందురు. దేవా!

(అని అందరు నిష్క్రమింతురు)

రంగము-కృష్ణుండు కీరవాణి.

(కీరవాణి భయభక్తియుక్తిచే తస్కయై యొక్క వటంబు
హరిముందటనెట్టి చేతులుజోడించి)

స్తీ. జోహారులవెనీకు బాహుబలొద్ధాత

భునవిక్రమోద్దీపకంసభూప

దండంబులవెనీకు ధారాధరోపమ

భాసురతరణీలభర్మచేల

జోతలివ్వేనీకు సుందరావహసిత

కందర్పశతరూపకమచాప

మొక్కులివ్వేసికుమునిజనసంతాన
సన్నతగుణజాలసత్యశీల
గీ. వందనంబులు సద్భావరవాసుదేవ
శరణులివెహీరకోటిరశౌర్యసార
నతులొనర్చెదలక్షదురర్కతవిసక్ష
కోటియభివాదనములయ్యరగోనికాయ.

11

కృ—శీఘ్రమేవ భవదిష్టార్థసిద్ధిరస్తు. (అని తదీయలావణ్యంబున కతి
కుతుకాయత్త చిత్తుండై నవ్వుమొగంబుతో)

మ. సకియా యెవ్వరిదానవెందుకొక్క కైరీచాతుర్య మొప్పారభ
ర్మకలాపద్యుతితోడవచ్చితివితోరంబై ననీరూపుమ
చ్చికచేగాంచినమోహమునైనగొనెనైల్వొప్పగాచెప్పత
ప్పకనాతోడభయంబుమానియువతీరభాస్వన్మరాళిగతి.

12

(అనిన శౌరిదయార్ద్రదృష్టికి సంతోషించుచు)

కీ—ఆ. పేరుకీరవాణిసారసమృదుపాణి
పటములొననున్నరపడలిమిన్న
సేవసేయుదానకచెలగినన్నాచాన
మెచ్చిపంపగానుకవచ్చినాను.

13

(అనిసమీపించిపటము చేతపట్టుకొనిచూపించుచు ప్రకాశముగా)

గీ. ఇదికదాకలలోనరగదసితేనెలబావి
యనిచప్పరించినరయట్టిపెదవి
ఇదికదాయెదయెదరగడియకాగిలిగొని
సరవితోమెచ్చినరచన్నదోయి
ఇదికదాయెడమచేరయిడిమేటిముకురంబు
కరణినున్నదటన్నరమరునియిక్క
ఇదికదాతమకంబురగదురగామేనిపై
వానిముదాడుకరగోనిచాలి

గీ. ఇదికదాసీవెముడివిచ్చిరవదలదీసి
చెలిమితోడూలద్రోసినకచీటకొంగు
ఇదికదానిందుబాబిల్లిరనదరగొట్టె
నంచుమెచ్చినయీనుండిఃరాంగిమోము.

14

శా. నీమేనత్తుకుబుట్టిమోహమెదలోరనీమీదటనెట్టియె
న్నోమార్లంగజుబొరిగిట్టివిధిసూరనుండింపుచేపట్టియో
భామానీపతిగట్టియంచుపలుకరన్నాపంబునన్దట్టిమా
రామారత్నమువట్టియొన్నదినుమారప్రాణంబున ర్వేళ్ళరా. 15

(అనిపలుకుపలుకులకు పరమానందంబుజెంది యాపటంబు క
రంబునబట్టుకొని తదీయ్యరూప యావన విలాసంబులకు మెచ్చి
కొనుచు తనలోతాను నవ్వుకొనుచు తలయాచుకొనుచు మీసంబులు
దువ్వుకొనుచు కీరవాణింజూచి)

కృ-ఆ. తల్లిదండ్రులెవరుతరుణికిపేరెద్ది
యన్నదమ్ములెందరతివయిందు
దేశమెచటదానిరతేటతెల్లంబుగ
విన్నవింపుమంతరవేడ్కకాంత.

16

బాలగోపాలా!

శీ-సీ. అధిపనీమేనత్తయైనరాజాదేవి
కూతురై యొప్పెనేకువలయాక్షి
విక్రమశాలురొవిందానువిందుల
తోబుట్టువయ్యెనేతోయజాస్య
భవదీయమిత్రులైఃబలగుపాండవులకు
జినతల్లిబిడ్డయేఃపీతవస్త్ర
వైభవయుగవంశివరపట్టణంబున
జన్మించెనేమహాఃజ్వలకలావ,

గీ. యదియెరదబృందకాంత్యసహానితకుంద
సఖిజనానందకచఃతఃసజలకంద

బుధవిహిత-ఛందవరయానఃపుషితమంద

మేదురార్చితకుందమామిత్రవింద.

17

(అనుపలుకులు చెవులకు ర సాయనంబులై దోప యావటంబు
దిక్కుచూచి చూచి) కుంతలాకార మధుకరశ్రేణి! కీర నాణి!

కృ-మ. తరుణీనాక దివావికిన్దగిన దేశపేమి న్నయోకుట
ల్గరమర్ధిన్దలలోన దోచినపనుల్గామింపగాబాడియే
సరవిన్దర్పణపుష్టభాగమున భాస్వదీతిగన్పట్టును
దరరత్నంబులమూట నందుకొనకాంతాయేరికిన్మక్కమే.

18

(అని పలుకు కృష్ణుని యభిప్రాయం బెఱింగి)

18 శ్లోకం-అదితాశం.

కీ-వినుము దెల్పెదదానికుల్కు పల్కు-పల్కులను-తేనెలొల్కు!

కనులతళుకు-బెళుకుచేపలనుచు జెప్పనొప్పునా! నీ!

గనినమారుడనగనెంత మనముననాశ్చర్యమొంద॥

వి॥

ముక్కుసంపెంగవువ్వునేలు పెద్దయద్దా

త్యేక్కులడాలు ముక్కు-టక్కులాడికురులుతుమ్మెద

లెక్కలనెకసక్కెములాడు-నిక్కుచున్నచనులుపిల్ల

జక్కవలకొక్కరించు॥

విను॥

మోముసోమునితోడబోరు-నారుతీరుచీమలబోరు

కామినికంఠరముదరము-కోమలియానముసమద

సామజముగానుబల-మేమియులేదునిజముగ॥

విను॥

పరమదుర్మార్గులచెండి-చొల్లెరనుపురముసనుండి

ధరణితాడేవల్లిలక్ష్మీ-నరసింహరాయగణికి

సిరులనిచ్చిబోచుసీతా-పరునిబోలినట్టిశౌరి॥

విను॥

సీ. చంద్రచేలంబుభాస్వదీతినీకుంఠె

చంద్రఫాలంబుమాసతికిలేదె

చక్రంబునీకరస్థలిప్రకాశించితే

చక్రంబుమాచెలిస్తనముకాదె

కంజంబునాభిగామోదమొందితే

కంజంబుమాయంతిగళముకాదె

రంభనీకడజేరిరాగంబుపాడితే

రంభమాసఖమారురతిచెలగదె

గీ. నీకుగలశబ్దవితతిలోరనిక్కుముగను

సగముభాగించుకొనియెఱుఁగఁచానమున్నె

రాకనీకేలతప్పుమారరామకడకు

బాలగోపాల! రాధికారప్రాణలాల.

19

ఉ. కంటికినిద్రలేదునినుగంటినిముందొకతేయిపూటనా

యింటికివచ్చిపుష్పశరుడేచఁగనానజనింపజేసిబ

ల్లంటమెలంగబెట్టితివిధర్మమెరేపటనాస్వయంవరం

బొంటిగనందరినైలచియెప్పుగనన్గొనుమన్నదీశ్వరా.

20

ఉ. అందరికంటెనీకుప్రియమైనచెల్లిన్దయెట్లటన్ననే

పొందుగమీనయత్తుకునురపుత్రికనైనకతంబునన్దదా

నుందరరూపయార్గురునిరచూచిననుందిగనాడపోకటం

బిందునిభాస్యచెప్పెవనఁజేక్షణరాగదవయ్యమొక్కెద౯. 21

‘అని పలుకుపలుకులకు మొలకనవ్వులొలయ నింతలో కం
తుండంత లతాంతకుంతంబులేయ నంతకంతకాకాంతపయి నోహం
బెక్క కోరమీసంబులు దువ్వుచు)

కృ—కుంతలనిందితబంధరజాలా! బాలా!

ఉ. వచ్చెదనేస్వయంవరమవారణజూడగనాదుదానినే

మెచ్చెదరాజలోకమునమేయగతిన్నిరసించిదానినే

దెచ్చెదనెవ్వరైనమొనఁజేలియెదిర్చిరయేనిబాణముల్

ల్లుచ్చెదమింటవేలుపులుకోయనియూర్వమదేభగామినీ.

22

ఉ. వద్దనుమింక నెమ్మదినిరవారిజనేత్రకు చింతతానునా

పద్దనుకష్టముల్జరిగిపాఁయెనుసాయమికేలనాకుదా

ముద్దనునాకు నీపయినిరమోహముమించెను కూర్మిసీపయి
న్ముద్దనుబోయిరమ్మి కనుకంజదళాభ విశాలలోచనీ.

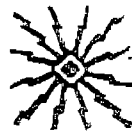
23

ఈపల్కులు నాపల్కులుగాజెప్పి కప్పురగంధికి కంతుసంతా
పంబు కొంతయైన శాంతిబలప్రము. శుభమ్మున బోయిరమ్ము.

(అనితనపటంబొనంగిన)

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

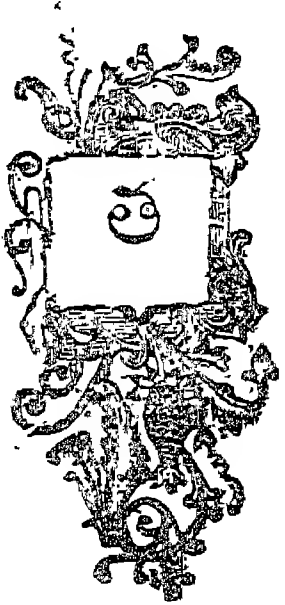
చతుర్థాంకము సరిపూర్ణము.

మిత్ర విందాపరిణయనాటకము.

పంచమాంకము.

(మిత్రవింద, కీరవాణి, ప్రముఖులు ప్రవేశింతురు)

శ్రీమిత్రవిందా ! నమస్కరించు చున్నదాన.

మి—నీకు శుభంబగునుగాక. (అని సుందరమగుపటంబు
సుందరబెట్టిన పటంబు చక్కగా కనుంగొని ముద్దు పె
ట్టుకొని)

అక్కా! నీయొక్కభక్తిశ్రద్ధాను రాగప్రియంబులకే నెంతని
సంతోషింతునే. నావయోధనంబు దొగిలించిన దొంగను నెత్తెరంగు
నవట్టితెచ్చితివే. నీవంటిదానీలుండ నేలికసానుల కొక్కకొఱంత
యైననుండునా ! దీనికి ప్రత్యుపకారంబే నేమియొసంగెద. రమ్ము.
ఒక్కవిగి కొగిలిచ్చెద. చారువేణి కీరవాణి! (అని మోహవేశము
ఖయై పటంబుచూపుచు)

మి—సీ. ఈతడే మరుబారిరయెరుగనినజ్జేరి

మోవిపానకమానురముద్దులాడు

ఈతడే విగికాగిరలిమ్మని ననులాగి

చెక్కిలికొరికినరచెలిమి కాదు

ఈతడే కుచపాళిరనెలమితోడవిరాళి

జేదోయిముట్టినరచిన్నవాడు

ఈతడే తొడలంటిరయిఁపుతోడననంటి

కంబంబులనిపానిరగన్నవాడు

గీ. ఈతడే సన్నువలపించి హితవునించి
మనసుగరగించి మెరసినశ్రమాయకాదు
ఈతడేనన్నుగనిచాలయిచ్చమెచ్చి
హర్ష మొనరించిపోయినయందకాదు.

1

క. ఎప్పుడువచ్చెదననుచును

జెప్పెనునీతోడనాకుశజెప్పవుసుమ్మా

కీ—క. ఇప్పుడుశుభమేనమ్మా

తప్పకవచ్చునుగదమ్మతథ్యముకొమ్మా.

2

మి—నీ. మెచ్చెనాననుమనసిచ్చెనానీతోడ

గలసిమాట్లాడగాకంతుమూర్తి

చూచెనాపటముచేవీచెనానినుకూరు

చుండగాదానవఖండనుండు

కప్పెనాకూరిమిచెప్పెనాముందటి

ముచ్చటలేమైనమునినుతుండు

పట్టెనావంకంబుకట్టెనాకంకణం

బెలమివచ్చెదనన్నునిందుముఖుడు

గీ. ఒంటరిగనీకుదొరికెనాయుంటిలోన

చేడెలెవ్వరునినుకాచిచూడకుండ

తోచెనానిక్కమందునాధుండువల్కు

పల్కులన్నియువిరిబోణిపద్మపాణి.

3

అక్కా! రేపులేదెల్లుండియెకదా స్వయంవరంబుప్రవర్తిల్లు

ట, యికనమ్మకమ్ముగా నొక్కకూర్కుపోయెద.

(అని అందరు పరికిమించిరి.)

రంగము-అవంతీపురము—గొప్పఅద్దాలమేడ.

(కృష్ణసాత్యకి దుర్యోధన ప్రభృతిరాజులు వ్రవేశింతురు.)

(అనర్ఘ్యరత్న వస్త్రభూషణ మాల్యానులేపనసంయుక్తజేసి

నవీనమోహినీదేవి లీలప్రకాశించు మిత్రవిందచేతికి నొక్కకాంచనపు

ష్పమాలనిచ్చి మదనమాల కీరవాణులిరువంకలనలంకరించి స్వయం
వరంబున కలుదెంచిన రాజమండలి కనతిమూరంబున నిలిపిన చక్రధ
రుం డక్కుమారిష్టాచి పుష్పశరప్రేరితుండై కోరమీసంబులు వ
డవేయుచు

కృ-సీ. ఇదిమింటిపై నుండి యెందుకో తెగివడ్డ
తొలకరిమెరుపులో తునకయే మొ
యిదివూలవిల్తుడిం పాదవభార్యకునయి
కఱగిపోసినపై డికడ్డియే మొ
యిదినలకూబరుం డెలమిరంభనుమాని
మరలగైకొన్న యువ్వరసయే మొ
యిదివసంతుడుతన యేలికకెంపుగా
బంపినచామంతి బంతియే మొ

గీ యిదిజయంతుడు ప్రియమెద పాదలపెంచి
యల్క వైడమవిడిచినరా చిల్కయే మొ
యిదిఖచరులెల్లముదముల వైదలిపొదలి
తెరసడల్పినమోహినీ దేవియే మొ.

4

ఇవిధంబున నవ్వనజలోచనుం డతీత మోహవేశ సంచలిత
సర్వశరీరుండై, యాసుందరాంగి న్దనాంతికంబుగా కన్నులారజూచి

సీ. వలబడ్డజక్క వల్వలెనున్న వీచాన
పై టలోవలనున్న పాలయిండ్లు
నిందుచందురులోని నెరికి ప్పచందమీ
యెలనాగమోముపై వెలయుబొట్టు
పెనుతొచువడగవిప్పినరీతిదీసి కీ
జ్జెడమీదగన్నడు బెడగుసొమ్ము
మరుడువిందులు రెండు మఱియెక్కిడినగతి
పొలుచునీలేమ కన్బుమలవంక

గీ. తమ్మిపై వ్రాలు తుమ్మెదోదందుపగిడి
నింతిమొగమున క్రేలాదుకుంతలములు
రతికరస్థనుహముకురద్వయంబు
భాతిచెలిచెక్కులందుఁ గన్పడుమెటుగులు.

5

(ఇట్లు తనమనంబున బెనంగొను మోహాతిరేకంబున బొగ
డుచున్న నింతలో నాసుందరి మందమందయానంబున సుందరీమణు
ల కై దండలుగొని కాజలోకంబును క్రేగంటంజూచుచు తదీయ రూ
ప యశావన విలాసంబులం దృణీకరించుచు కీరవాణి మదనమాలల
మొగంబుల్లనుంగొని)

మి-చ. ఎవరెవరీమహీశ్వరు లహీనపరాక్రమశాలులై మహా
త్సవమున నీసభారుచిర సౌధమునిండినవార లిప్పుడో
కువలయునేత్రలార! మదోకుంజరసద్గతులార! మిమ్మునే
సవినయవృత్తిగోరితినిచక్కఁగఁదెల్పుఁడి దెల్యనాకొగి. 6
(అనిన నాసుందరీమణు లానందంబున)

తీ-సీ. ఈనృపశేఖరుండిభపురీశ్వరుడైన
దుర్యోధనుండు నిస్తులయశుండు
ఈరాకుమారకుండితనిసోదరుడుదు
శ్మాసనుండూర్జితశాసనుండు
ఈసుకుమారకుండినృపపుత్రుండు
లక్షణచరితుండులక్షణుండు
ఈయినతేజుండహీనవిక్రముడైన
కర్ణుండుసద్గుణోద్ధీర్ణకుండు.

గీ. ఇతడుమాళవదేశంబునేలువాడు
ఈమహీశుడుకోసలభూమివరుడు
ఈధరాపతికాశీశుండిభబలుండు
ఇతడుసాల్వరసావరుండిందుపదన.

7

కీ—నీ. సద్గుణంబుల పేటికి తకోటిమన్మథ
 సుందరుండితదుక్ష్మండు బౌల
 హలధరుండీహరియన్న మహాబలుం
 డీమేటిబలరాముడిందువదన
 యీశూడ డారుక్కిణీశునితమ్ముండు
 సాత్యకియనువాడు సామజగతి
 కంసునిమిత్రుడు త్కటవిక్రమాధ్యుడీ
 కృతవర్మయననోపుకీరవాణి

గీ. వీరు కేకయరాజుల విబుధహితులు
 వీరు సృంజయభూపతులీర్వరవరులు
 వీరు కర్నాటకేశుల విజయయతులు
 వీరు మత్స్యరసావరులార్సరసాక్షి.

క

(అనివేర్వేర జూపించిన కొమ్మనిమ్మలముగాచూచి తనకంటికి
 దంటయైనవాని నొక్కరునైననానక కొత్తచిత్తజనివలెదోచుచున్న
 వెన్నునిచూచుచున్న యెడ కృష్ణుండుపట్టరాని మోహంబున యాదిట్ట
 రిన్లవయదలచి యాత్మగతంబున)

కృ—ఆహాచక్కెరచవులధిక్కరించగల యీటక్కులాడి కమ్మనివా
 తెరనొక్కసారియైన జరుక్కుననొక్కి యందునసందులేక పోరుతేనె
 లజాలునుగ్రోలి చప్పరించనియొప్పలుగాకి నాలుకనాలుకా! వహవ్వా!
 మెరుంగుటద్దంబులం దురంగలించు యీకురంగ లోచని గండస్థలం
 బులు కొండొకసేపు నిందువేడుకతో మద్దుపెట్టని గద్దరీడు పెదవు
 లు పెదవులా! ఆబ్బరంపు జక్కవగిబ్బలనుబ్బరంబును దెబ్బనబడద్రో
 యునీబిబ్బోకవతి సిబ్బెంపు గబ్బిగుబ్బల దెబ్బలబడి నిబ్బరించనివాని
 వక్షమ్ము వక్షమ్మా! షహబాస్ తొగలతెగల వగలనగలచేసి జగి
 నెగడుచందురుని యందంబు పసందుసేయని యీమందయాన సుం
 దరాననంబు చెన్నుమీర కన్నులార జూడలేని కోడెకాని లో
 చనంబులు లోచనంబులా! బళా! రంగారు బంగారుతీగల సింగార

మొంతని లడాయించ బడాయిగల యీనాతి చేతులు చేతో
 మోదంబుతో చేతితోపట్టుకొని గట్టిగామాటలాడని మేటి కరంబులు
 కరంబులా! అరే! బెళుకువాలుగల తళుకుల కులుకుగలుగజెలగునీ
 తోపనచాపలంబులకు చూపులను నోపికతో నిలుపలేనివానిదై ర్యంబు
 ధైర్యంబా! అబ్బబ్బా! గోచరంబైన మోచాస్తంభంబుల నీచంబులు
 చేయు నీకర్ణాంతాయత లోచని యూరువులారని మోహంబునతే
 రి చూచి మచ్చికచే మెచ్చనివాని మానసంబు మానసంబా! నేనె
 వ్విధంబున నైన నీజవ్వనికొరకై యీవసుధావరులతో తవ్వలాడి
 మైన దక్కించుకొననై తినేని నేనుకృష్ణుండనా! పోషితజ్ఞుండనా! (అ
 మనవసరంబున నమ్మగువ నగుమొగంబుతో రెండుమూడడుగులిడి
 నచో దుశ్శాసన పుత్రుండగు లక్ష్మణుండు చూచి మదనప్రేరితుం
 డై యాత్మగతంబున.)

ల—ఉ. ఇచ్చెదనాకటంచుమునునింపుదలిర్పగవిందరాజువా
 క్రుచ్చెనిదేమి హేతువకొకొమ్మకునేడుస్వయంవరమ్ముతా
 నిచ్చదలిర్పనేర్పరిచెనీవిధమెల్లనుచిత్రమయ్యెహా!
 యిచ్చపలాక్షీనన్నువిడియెచ్చకోజనబూనెచూడగన్. 9

సీ. ఈనారివాతెఁపానకంబానని
 నాల్కగాదదిమోబుపల్కగాని
 యీచానచెక్కులుయాచించినొక్కని
 పండ్లుకావవిరాతిగుండ్లుగాని
 యీచెల్వపయ్యెదలోచెయ్యిబెట్టని
 కరముగాదదిదుఁఖికరముగాని
 యీసోమముఖమేనిపాననల్గొంచని
 ముక్కుగాదదికొండనకుగాని

గీ. యెలమితోదీనిసోయగమెన్ననట్టి
 నొరుగాదదియొకపట్లుకారుగాని

కోడెతనమునదీనితోఁగూడనట్టి
చెలువుగాదదియొకకొండఁచిలువగాని.

10

‘అని తనమనంబున’ నేను నూరకచూచుచున్న నీబోటిదా
టి సూటిగా యేనీటుగాని చెట్టబట్టునోగాన దీనిపోనీకవట్టెద. ‘అని
కొంతసేపూరకుండి’ ఇందరితో నీనుందరాంగి నృట్టిననేమిహాని బూ
నునూ! పట్టిననాపట్టులో నీదిట్టరినిలుచునూ నిలువదో! నిలవకపెను
గులాడినచో చేడకుచాలడని కోడెకాండ్రేమైన నవ్వుదురేమో అని
యొల్లంబెల్ల తల్లడిల్ల కొంతవడికిఁదై ర్యంబుదెచ్చుకొని కానిమ్ముచూ
చుకొంద మిక్కడ మావాండ్రందరుండ నడ్డగించువారెవ్వరని దిగ్గున
లేచి కరవాలంబు యుళిపించుచు తోవకడ్డంబై.

19 పురాణభాషణం—ఆదితాళం

పోకుపోకిక్కడనిల్వవెబాలా! చాటి!

పోకడనీకెంతోమేలా॥

పో॥

నీకొరకెయూసించివచ్చియుంటి! నీదు!

షాకెల్లకన్నులఁగనుగొంటి! నీకు!

నాకనుదీటుగానున్నదంటి! యింత!

లోకిబాకుబీకినన్ను డీకొనెమారుఁడు! దయ!

రాకయున్న - పువుకోలాల!

కాకలపల్గాకయుందునె!

పో!

మి—ముట్టకుముట్టకు దూరముండు! నేను!

గట్టిగనుజూచిననుమేనుమందు! నన్ను!

కట్టడివనులెందుకుదాటిపోర! యింత!

మిట్టిపాటునీకునాయమౌర, రాచ!

పట్టివై తె యీపనినీకుమేర! యిక!

బెట్టుమట్టుబెట్టుకోక తట్టునతొలగుము! తొలగ!

నట్టయి తేనాచిన్నన్న చేబట్టి తె నీవెట్టవుదువై॥

అ—సుందరిబెదరించితే భయమాగనాపనిలే.

కుందునె యూరకవచ్చినానాజగ!

త్సందరి యిందుముఖి కాగిలియ్యకున్న!మోద!

మొందూని డెందముచెల్వలమిన్న!నీకు!

వందనముసేతుసేయమన్న!భేద!

మెందుకింతమందయాన సుందరుడగానాకోర్కె!

లెందుకీసవిందనుమాన మెందుకెనాయందుచాన॥

పోకు॥

మి—రాజులునవ్విన సిగ్గులేదా!ఛీఛీ!

నీజన్మము నేలపాలుగాదాయెల్ల!రాజు!

రాజిత తాడేపలక్షిన్మనార!సింహ!

రాయునేలు చొల్లైరుపురవిహార!హరి!

యైజెలగుజానకీశునిగోర!కల్ప!

భూజమగుచునన్నుబ్రోవడె జోకదలిర్చ!శత్రు!

రాజిచూడనేగోరినరాజునె నారాజుజేసి॥

ముట్ట

ఓయిభ్రష్టప్రజా! ఈస్వయంవరసభారంగంబున కట్టువదలి నన్ను పట్టవచ్చెద వీరట్టునీకెట్టుపోను. నీవురాచపట్టి వయినట్టు దోచక యొన్నయది దూరముండుము. నీమానప్రాణంబులు దక్కించుకొనుము. (అని రాజులోకంబు వీక్షించి ప్రకాశముగా) ధరాధర తల్లజులారా! యీయల్లరి మీయెల్లరి యుల్లుబులకు సమ్మతంబేకదా. (అనునంతలో ననువిందుండు మహారోష భీషణాకారంబుతో వచ్చి వరలోని కరవాలంబు కలుక్కునదూసి చెల్లెలినికొ బిరిందికిన్ద్రోచుకొని వానినెదిరించి భీకరముగా రాద్రరసముతో.

కా. ఎట్రొయిప్పటిపల్కుపల్కుమిదెయ్యారహేతిన్దైగన్వోతునీ

వట్రొమాముకురాస్యబట్టెదువహారవ్యామహారాజుల

న్వట్రున్బెట్టవుశీర్ష భాగమునగర్యంబెక్కెనాకుట్టినీ

కుట్రల్సాగవుమాసభాస్థలమునరన్దూర్పున్న సేపేటికిన్.

11

అ. కన్యక స్వేచ్ఛగా నందరిజూచి తనకంటెకెవ్వడిష్టమైతోచునో వా నినివరియించుటయే స్వయంవరము. దానియర్థం బొక్కింతయైన నెఱుంగనినీచైక్క రాజపుత్రుడవా! ఛీచీ! నీమొగంబు చూచుట పాతకంబునకు హేతువ. ఇట్టినిన్ను గెంటించుటయేమేలు. నీవంటి తుచ్ఛభూభుజ కుమారులీ సభలోనున్నను బుద్ధిగలిగి వర్తింతురు గాక. లెమ్ము. (అనెడిమాటలు కర్ణంబుల కశనిఘాతంబులై దోప దుశ్శాసనం దాగ్రహాయ త్తచిత్తుండై గర్దియవై నుండి దిగునలేచి కరవాలంబు యుళింపించుచు)

దు-శా. ఔరాదుర్మతీమత్కుమారకునిసారహంకారతన్మాటెదా
నీరాజత్వముమాపయిన్నెరవెదేనిర్భాగ్యనీవెంతనీ
బీరంబెంతబలంబనెంతకుమతీబిట్టల్కపుట్టించితిం
కేరీతిస్ఫురితుకంగజాచెదవునీకీవేళతోమూడెనే. 12

మ. సకలార్జితలనాథమస్తకలసరజ్జాంబూనదంచక్కిరీ
టకనద్రతనమణిప్రభావటలిచేడందైనపాదంబులి
య్యకలఁకాత్మునివెద్దతండీకకదారయామోగ్యతల్పూరచే
సికటా! పిల్లనిధిక్కరించెదవెఛీఛీపాపయజ్ఞానసా. 13

ఓరీ! మత్తదిత్త! చతురుదధివలయితభూచక్రస్థిత రాజాధిరా
జమకుటమణి ప్రభావిరాజమాన చరణద్వయంండగు ధుర్యోధన చక్ర
వర్తి సోదరపుత్రుండై జెలంగుచు రంగత్ప్రతాపుండగు నీలక్ష్మణ
కుమారుండీయంబుజాక్షిని నడ్డగించుటయొక్క లెక్కా! యికమాట
ధిక్కరించి మాటాడితివేని నీచెక్కుముక్కు కరుక్కున గోసివేసెద.
హీనశౌర్యా (అని మీఁకురుకును, అంతలో కృష్ణప్రేరితుండై కృతవ
ర్మ పుస్తుమీసంబులుశిస్తుగా దువ్వుచు పలుకయు వాలుంగొని గర్ది
యవైనుంచి గబక్కునదూకి దుశ్శాసనునదిసి)

కృత-శా. ఓయీ కారవరాజ సోవరమదీరయోద్యోగ మీక్షించితే
స్థాయితౌఛర్యముగల్గెనేని యిదెనారపైరమ్ము కాసేపుచే

చేయిస్తూచెద మీతనిన్దొడరగారచిత్రంబె నీవుత్రకుం
డీయోషామణి బట్టనాయమగు నేరయీభూమిభృతృభన్. 14

బాగుబాగు స్వయంవరసమయ సభామధ్యంబున న్నాయ
విచక్షణం బిసుమంతయైనలేక హరిమధ్యంబట్టిన నీపట్టికి తండ్రిననిచె
ప్పుకొని యుప్పరంబగల నాద్యుచున్న నీగొప్పతనంబునకు నేను సిగ్గు
పడుచున్నవాడనిక యూరక కూడుచుండుము. లేదేనినాతో వృధా
వాదంబులేక తారసిల్లుము. (అనిన నెమ్మిపోసిన భగ్గుభగ్గున మండిపడు
అగ్నికితగ్గిన కోపంబుచే కరణాలంబు యుళిపించుచు దుశ్శాసనుండు స
మరోన్ముఖుండై మహారాద్రరసంబు చిందులుగార

దు—మ. ప్రతివర్షంబున మాకుకప్పములు శుభదృక్పీనర్పించు వీ
డతిగర్వంబున మాటలాడవిని యాహిపట్టివాలార్తునే
కుతలంబందొకడైననాకు నెదురై కోల్పోకప్రాణంబులు
ధరిజీవించెనె రమ్మరమ్మమికనీదర్శంబొగిం జూచెదన్. 15

ఓరీ! శుంతప్రతాప! నీకంతంబు మత్కరవాలధారచే తీరుతీ
రుగా తరిగి ఘోరంబగు నీకబంధంబటువటు కావుకావుమని వాపోవు
కాకగృధ్రంబు లనేకవిధంబుల గొనియాడ విందువెట్టెద. ఎట్టకే
నికొక బోక డిట్టవైరమ్ము. క్రొవ్వియెవ్వరైన చెరుంగక చివ్వుకుందారసి
లైదవ! వీండ్లందరుంజూడ నీకండ్లకావరంబు కొంచెములో దించెద.
భోజకులపాంస! ఆనునంతకు దుర్దాంత కల్పాంత కాకాయుండై మే
నువెంచి పండ్లుపటపట కొరుకుచు దుశ్శాసనుని యనేకవిధంబులక
రవాసివిక్షేపణంబు సేయుచు

ఉ. మత్కుణమొక్కప్రేలపినరమానిసినల్పినరీతినిన్ను నే
మత్కుటరీతిబట్టినగరవైష్ణవగనల్పెద నెవ్వరడ్డమై
మత్కరవాలధారక సరమానగతిన్గరమిచ్చువాడుభీ
సత్కులసూతివై యిటుపోసంగనికూతలుకూయజెల్లునే. 16

రాజరాజసోదరుండవయి రాజలోకంబు భీయన చేయరాని
పనులుచేయుచు కూయరానికూతలు కూయుచు కులపాంసుండవయి

పుట్టిలివేడినీ గట్టితనంబు చూపించుము అని మీదికిలంఘించి శిరోజంబులు పట్టబోవునెడ కర్ణుండడ్డమై కరవాలంబెత్తి సాముసేయించు)

క—చ* నిలునిలు మోరినిన్ను చననిత్తు నెమాయువ రాజుపైకిదో

ర్బలముననన్ను దాకిమదఃపారవిజృంభణశ క్తికోర్చిన

న్గలుగుభవత్ప్రతాపముకుఃగర్వమునంతటిదాకనిన్ను నే

లీలుతు నెశూరుడంచునిటుఃబెట్టుమునీముఖమింక దుర్మతి. 17

(అని గర్వంబులాడుచు దుశ్శాసనలక్ష్మణ సహితుండై కృతవర్క నృట్టి కట్టప్రహుత్వింను రాధాపుత్రు దుష్ప్రయత్నంబు గనుంగొని సాత్యకి గదాదండంబు కేలన్గొని గద్దియవై నుండి దిగ్గనునికిహేతివ్రాతంబుతో గల వీతిహోతునకు సాటియైన కర్ణునకడ్డంబై)

సా—మ. చెడుగానీ మొగమిట్లు దిప్పిగనుచాః సీపుత్రయోకర్ణ ! యి

య్యెడ నేనున్న దెలుంగ పూకనులకః య్యెన్బోలు పెన్గుడ్డిబ

ల్వడిమ ద్బాహువునందుగ లెడిగదఃస్వరుండవై తేనిని

ప్పడొగిన్దాపలచేతబట్టిజనముఃల్పొల్పొందగాదిప్పవే. 18

అరేసూతసూతి! దుర్జనవ్రాత! ఘాతుకుండై జెలంగురంగత్వతంగ పుంగవతురంగునకు సోదరుండనై యపక్రవరాక్రమసంతోషిత శక్తుండై విజయుండనిపేరుజెందిన పాండవమధ్యమునకు ప్రియశిష్యుండనై యున్న నన్ను దాకినీశక్తిప్రకాశింపజేయుము. నేనుండిభోజవతి న్మోరింతునే! రమ్ము. లేనిచో యధాస్థానంబునందు నిష్కళమ్ముగా గూర్చుండుము. ఖండిత ప్రతాప! (అనుమాటలు చెవులకు ములుకులై దోపసాత్యకిముఖుడై)

క—కం. గొల్లడపాలును పెరుగును

చల్లమ్ముక బ్రతుకకింతః సాహసమేలా

బల్లిదులగు రాజన్యుల

నుల్లంబగలిందిబ్రతికి యుందు పెచెనటి.

19

(అనుమాట లశనిఘాతంబులై కర్ణరంధ్రంబులన్బడిన సాత్యకి గదసాగించుచు)

20 మాచి—అదిలాకము.

సాత్యకి—రారపోరుచున్నప్పుడు పాదిపోనదుర్మతి! రారపోరు!
కారవేంద్రుడేరికోరి నినువరకునుడనుచు
నారవింపబలికెదు||

సా—పోరునాకోరి వెండ్లగా—పోరునావాసినా! పోరు||

నారివీరివలెనన్నుజూచితో రారస్థిబీదర్పముగనియదె? సా||

సా—మితరనదుబలము వివరించిపోడు|| నై||

మితగనాగదిప్రేమనదిశిరములంతలుగానిప్పుడుచే నెడి|| సా||

సా—అదిదిట్టన సదు-నీమూటలకెద్యయ|| మూ||

వాడిగలుగుకరవాలను తిని-చూచుమిదిగో
నదిమాదునప్రేసెద వా||

సా—గద్దరిమాటలేలర చూచికోనుమునీయ|| గద్దరి||

గద్దరిననీపిడిగుద్దరినగుద్దరినదద్దరిల్లుచునుభర్త గూలవె రార||

సా—ఇలనుచోడవుని-వెలసిననాథంబున యల||

చెలగుచురాజేవలిలక్ష్మీనరసింహరాయ
వందున్ననెరతునె పోరు||

(అనియిట్లెదరనోన్మజయకాంక్షలస్ఫురాదుటక్త నితనోక్త
యవిశేషణంబులు సేయుచుందురు)

(వ్యాసమహర్షుడు ప్రవేశము)

వ్యా—అహోహో! యాదవకారవవీరులారా! యికమీమీ తెగువలు
కాలించుడు. నామాటలువిని శాంతింపుడు (అనువాక్యంబు
లందరి కర్ణరంధ్రంబులన్నది తమతమకైదువులువదలి యమ్మ
మానుభావునకు మొక్కుదురు (అంతవ్యాసుండుకృష్ణునినని)
తెజగద్రు! దుష్టజనశత్రు! వుండరీకాక్ష! కృష్ణా! పోషితకృ
ష్ణా! నీవుండియేనా వీరినీవనుల చేయించుట? భవన్మాయాంధ
కారకూషంబున నృదివెడలు మార్గంబు శంకరపంకజాసనుల
కుండరంబె మహానుభావా! రక్షింపుము రక్షింపుము.

(అనిరాజతోకంబు నిరీక్షించి)

ఉ. ఏతపనీయచేలుడుమరీహేశ్వరసన్నుతుడేయదూత్తముం
డేతరణీప్రభామకుటురీడేనవనీరదచారువిగ్రహుం
డేతులశీవిభూషణుడురయేసుమసాయకకోటిసుందరుం
డాతఃశేషుండువకురైతగునీముకురాస్యకీర్షుడు. 20

కానమీరందరానందనందనున కీసుందరినుందరియై పెంపొం
దుటకు డెందంబుల నానందింపుడు ఇదిబృందారకి సందోహంబున
కును శంకరవాణీవశంకరులకును హితవై యున్న దిందుకెందునుసంది
యంబులేదు. 'అనునెడమిత్రవింద వధూటికామణిదాసి వ్యాసునకు
మొక్కిక్కును, ఆనుందరి యందంబుచూచి పారాశరపుత్రుండు నవ్వు
కొనుచు'

వ్యా-ఉ. జవ్వనినీదుపాయముకురీచక్కదనంబుకునీదురీవికి
నవ్వుమొగంబుకున్వపుషీనాగరికంబుకుమెచ్చినాడనీ
కెవ్వనియందుకోర్కెజనిరయించెనొనిర్భయమొప్ప నేగినీ
వవ్వరశౌర్యకంఠమునరహాయిగ నేయముపుష్పమాలిక. 21

(అనిన సంతోషిత స్వాంతయైచేతులుజోడించి)

మి-సీ. ఎవ్వారమట్రొత్తరపువ్విలుకాదునా
గొల్లపిల్లలవయ్యసెల్లగొనియె
నెవ్వారువరశౌర్యమెనయగానామీన
మామకుపట్టియోమలయచుండె
నెవ్వారుసోయగంబింపారజనుదెంచి
కలలోననన్నొహారకలితజ్జేసె
నెవ్వారుబలిమిచేసెల్లదుష్టులజంపి
ర్మథశక్తితోడసత్కిర్తిగాంచె
గీ. నట్టికొన్తుభమణిహరునవసుధీరు
జిహ్మసన్నుతునుగుణరోరచిహ్మకృష్ణు

కోరియున్న దినామదిగుణవిధాన
దయగనుంగొనుమికపోయిరదండవేతు.

22

(అని నమస్కరించి నిలచియున్న చేదెన్నాంచి)

వ్యా. శ్రీశుమేవ మనోహాంఛాఫలసిద్ధిరస్తు. మందరీ! యాలస్యం
బెందుకు నీయాష్టమ్ముకానిమ్ము. (అనిన చెలులిరుగడలనడప మం
దమందయానంబుల న్జనికరంబున న్నెలుంగు కాంచనమాలిక హ
రికంఠంబునవేసి తలవంచుకొని నిలచియుండును.)

(అందరు నిష్క్రమింతురు)

రంగము—వివాహమంటపము.

(గర్గమహాముని విందానవిందులు కృష్ణసాత్యకి బలరామ
కృతవర్మలు మిత్రవిందా మదనమాల కీరవాణులు విధ్యుక్తప్రకారం
బున కల్యాణంబొవర్చి సోదరీమణియైన మిత్రవిందను కృష్ణనకొసంగి
విందానవిందులు చేతులుజోడించి)

విం—నీ. నిరుపమవిస్ఫురతస్పరసిజాయతనేత్ర

భైష్టికతేత్రశుంభచ్ఛరిత్ర

పృథుసురభీయుతఃకృందాటవీణాల

పాలితామరజాలఃసీలసీల

ఘనరుచితనూర్యఃకౌస్తుభాంచితహార

నవనీతచోరదానవవిదార

సుందరతిలకసంశోభితసులలాట

మానితఖగఘోటఃమణికిరీట

గీ. రత్నకుండలయుత కర్ణరమ్యపర్ణ

నూరి సందోహమందారతారహార

విజయవందిత గోవిందరవిశ్వతుంద

కేశవాచ్యుత సత్కీర్తికృష్ణమూతికా.

23

జ. పాలుపుగ మేనమామకుసుమపుత్రుడ నేనిటు లుండమానిమీ

చెలియలికి స్వయంవరమున సేయుటతప్పని యెంచబోకుడా

ఖలుడు సుయోధనుండు మముగ్ధగారియబెట్టు నటంచుయొక్కివెం
పలరగ జేసినారము సుగ్రధాధరమిమ్మె వరించునంచొగిక్. 24

అని జాంబూ నదాంబరాభరణ గజతురగస్యందన భటనటవి
టగాయక పరిహాసకదాస చాసీలనరణంబొసంగి సాగనంపిన అం
దరు నిష్క్రమింతును

మంగళహారతి. రాగం. నాదనామక్రియ-ఆదితాళము.

మంగళమిహాశౌరిలోకమంగళదాయక మంగళవిగ్రహ॥ మంగ॥
రంగాపతంగతురంగపోషితకు-రంగా సదృశఫాల|
మదభృంగాచికురజాతాబుధసంగక్షమచేలా,
రణరంగరిపువిఫాల| యంగజాంగభంగలోల॥ మంగ॥
రామానిర్జితభృగురామాశ్రీకృష్ణబలరామా రాధికాజార|
పరభీమా కంసవిదారారవిధామాకౌస్తుభహారా|
గోపికాముఖపద్మసూర| కామకామశ్యామాకార॥ మంగ॥
సంద్భాపాలకనందన సనకాసనందన హృదయతోష|
పరిమ్రుందితభక్తదోషజన| వందితచారుఘాష|
కవిమందారనరకళోషా| మందమందసుందరభాష॥ మంగ॥
నరతాచెపలిలక్ష్మీ నరసింహరామేడ్వ నరసఖమందహాస|
చొల్లెరుపురభక్తహర్ష్యవాసాజానకివరనిత్యసత్యోల్లాస|
చాంపేయవరపుష్పదివ్యనాసా| మురహరశరనిధితాసా॥ మంగ॥

మంగళహారతి. సురటరాగము-ఆదితాళము.

హారతులివ్వగరారెలక్ష్మీ నారాయణహారికి|
సమాశ్రయవారణరిపుహారికి॥
మహాభయ| కారణభవతరికి|
శిరోరుహ| వారవినీలవిదారితబంభర|
నారులార నుకుమారులారశుభ॥ హార॥
తొగలమగనిజిగి దెగడెడునగు మొగముగలుగు దొరసుండీ|
తనంతట| నెగడునెపుడుధండి|

శివాదుల| మిగిలెరిపులచెండి|మహాత్ముడు|

ఖగనా యుకతుర-గగమనుడురుప|

న్నగఫణశయనుం-డగకరినకుబలు||

హార||

శరదాంతర్గతచంచలవలెసిరి| యురమునగలవాడు|

చెట్టైన|మరునిమీటినాడు| పీతాఁ|బరముదాల్చినాడు

చూడుడు|తరలేందీవర-దళలొచసముల|

తరుణులారకుం-దరదనలార||

హార||

పొలుపుగచొల్లేద్దురమునతాడే|వలినత్కులమణియై|

మహాబుధ| ఫలదనమగ్గణియై|సదామది|

ఖలనిరసనగుణియై|ముదంబున|జెలగులక్ష్మినరసింహారా-

ట్టదనవిలయుడైన హాసినీలునకిప్పుడు||

హార||

క. సాధారణవత్సరమున

పాదుగనాశ్వయుజశుద్ధవరవిదియను సం

మోదమున మిత్రవింద సు

ధాధరినాటకము పూర్తియయ్యెహరికృపణ.

25

ఫలశ్రుతి.

క. ఈనాటక మెవరైనను

మానుగజదివినగువిన్నరమటిచాసినచో

మానితగతి చొల్లేదువు

రీనాధుడు ప్రోచుచుండురకృపరంజిల్లణ.

26

గద్య.

ఇది శ్రీ మాచెర్ల చెన్నకేశవాక్షిణ కటాక్ష పీఠాని ప్రసిద్ధిత చతుర్విధ

కవితావిమిత కాత్యాయనసూత్ర హరితనగోత్ర నూరసరాజగోత్ర

లోహిణీశత్ర సీతారామమంత్రపుత్ర గుకవిమిత పేంకట

రమణ కవికందపత్ర ప్రణీతంబైన మిత్రవిందాపరి

ణయనాటకంబు సర్వంబు పంచమాంకంబు

సంపూర్ణము.

